

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΤΟΣ Ε'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1956

ΑΡΙΘ. 19

ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Τὸ ὄραϊο καὶ ζωντανὸ ἄρθρο τοῦ ἐκλεκτοῦ συνεργάτου τοῦ «Ἐφημερίου» κ. Βασ. Ἑλιάδη, ποὺ δημοσιεύεται σὲ ἄλλη στήλη τοῦ παρόντος τεύχους, θίγει ἓνα σπουδαῖο θέμα. Μᾶς δίνει ἀφορμὴ νὰ σκεφθοῦμε πάνω στὸ ὄλοιο, ποὺ μπορεῖ νὰ παῖξῃ ἓνας καλὸς ἱερεὺς στὸ ζήτημα τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Βέβαια τὸ κύριο ἔργο τοῦ ἱερέως εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ ἀγιαστικὸ καὶ τὸ μυστηριακόν. Μπροστὰ σ' αὐτὸ πρέπει νὰ ὑποχωροῦν ὅλα τὰ ἄλλα. Μὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει, πὼς ὁ ἱερεὺς πρέπει ν' ἀδιαφορήσῃ γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀντίθετα πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὲς καὶ νὰ εἶναι παράγων εὐεργετικὸς μέσα στὴν κοινωνία. Πρέπει πάντοτε νὰ ἐμφυσᾷ εἰς αὐτὴν ὑγιέστερο πνεῦμα καὶ χριστιανικώτερο περιεχόμενον. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ δείχνῃ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν κατάστασι τῆς ἐνορίας καὶ τῆς περιφερείας του.

*
**

Ἡ Ἐκκλησία στοὺς βυζαντινοὺς χρόνους εἶχε λάβει ἐνεργὸν μέρος στὸ ὅλο ἐκπαιδευτικὸν ἔργο. Οἱ κύριοι ὀρθμιστὲς τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως ὑπῆρξαν οἱ τρεῖς ἱεράρχες. Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις γινόταν ἀπὸ τὰ ἱερὰ κείμενα. Γι' αὐτὸ τὰ πρῶτα καὶ στοιχειώδη γράμματα ὀνομάζονταν, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ὁ Χρυσόστομος, «τὰ ἱερὰ γράμματα» ἢ «τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ γράμματα» κ.λ.π. Οἱ διδάσκαλοι τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κληρικοί. Ὡς σχολεῖα δὲ ἐχρησίμευαν δωμάτια στὸν περίβολον τῶν ναῶν, συχνὰ δὲ καὶ οἱ νάρθηκες τους. Ἐπίσης σὰν αἶθουσες διδασκαλίας χρησίμευαν καὶ κελλιά στὰ μοναστήρια, γιατί τότε δὲν ἦταν σπάνιο τὰ παιδιὰ νὰ διδάσκωνται στὰ μοναστήρια. Τὸ πρῶτο ἀπ' τὰ βιβλία, μὲ τὸ ὅποιο τὰ παιδιὰ μάθαιναν συλλαβισμόν καὶ ἀνάγνωσι, ἦταν τὸ Ψαλτήρι. Ἡ ἀνάγνωσις του συνοδεύονταν καὶ ἀπὸ ψαλμωδία, γιὰ νὰ γίνεταί τὸ μάθημα πιὸ εὐχάριστο. Σύμφωνα μὲ τὴν

μαρτυρία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, οἱ μαθηταὶ ἐψέλγαν τεμάχια τοῦ Ψαλτηρίου μὲ τὴ συνοδεία μουσικοῦ ὄργανου.

Στοὺς νεωτέρους χρόνους ἐκτὸς ἀπ' τὸ «κρυφὸ σκολεῖο» καὶ τὰ ἄλλα ὠραῖα παραδείγματα, ποὺ ἀναφέρει ὁ κ. Ἡλιάδης, ἃς θυμηθοῦμε τὰ σχολεῖα τῆς ἁγίας Φιλοθέης καὶ τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Ἄς ἀντικρύσωμε τίς χιλιάδες τῶν σχολείων, ποὺ ἔχουν ἰδρῦσει οἱ ὀργανώσεις Ἑσωτερικῆς καὶ Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ ποὺ λειτουργοῦν κάτω ἀπ' τὴν ἄμεση διεύθυνσι κ' ἐποπτεία τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ οἱ λειτουργοὶ λοιπὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἔχουν καθῆκον ν' ἀποκτήσουν καὶ ζωντανὸ ἐκπαιδευτικὸ ἐνδιαφέρον. Στὴν περίπτωσι, ποὺ εἶναι οἱ ἴδιοι δάσκαλοι ἢ καθηγητῆς, ἔχουν ἄμεση εὐκαιρία, γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν τὸ ἐνδιαφέρον αὐτό. Ἄλλὰ καὶ στὴν περίπτωσι, ποὺ δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι ἐκπαιδευτικοί, ἡμποροῦν νὰ συντελέσουν πολὺ στὴν ἀναγέννησι τῆς παιδείας.

Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ ἐπιδιώξουν γιὰ τὴν ἐξυγίανσι τῆς ἀτμοσφαιρας τῶν ὑπαρχόντων σχολείων. Ἐνας ἱερεὺς, ἄξιος τῆς ἀποστολῆς του, ὅπωςδήποτε θὰ εὑρισκε τὸν τρόπο νὰ ἀσκήσῃ ἐδεργερτικὴ ἐπίδρασι σὲ πλείστους τομεῖς τοῦ σχολικοῦ ἔργου τῆς ἐνορίας του. Στὰ ζητήματα λ. χ. τοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολείων, τῆς συνεργασίας σχολείου καὶ οἰκογενείας, τοῦ ποιοῦ τῶν μελῶν τῆς σχολικῆς ἐφορείας, τῆς ἐποπτείας τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων, τῆς συμφοιτήσεως ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, τῆς διοργανώσεως τῶν σχολικῶν οἰκοτροφείων κ.λ.π. ὁ καλὸς ἐφημέριος θὰ μποροῦσε νὰ βρῇ πλεῖστα σημεῖα ἐπαφῆς, γιὰ νὰ ἀναμιχθῇ κατὰ τρόπον ἐδεργερτικόν.

Ἐπειτα οἱ κληρικοὶ θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν πρωτεργάτες στὴν ἰδρῦσι καινούργιων σχολείων. Πόσα καὶ πόσα σχολεῖα, ἔστω ἰδιωτικά, δὲν θὰ ἡμποροῦσαν νὰ λειτουργήσουν μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς; Δὲν εἶναι μόνον οἱ νυκτερινὲς σχολές. Παράλληλα θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἰδρυθοῦν διάφορες ἐπαγγελματικὲς σχολές, οἰκοκυρικῆς, γεωργικῆς μὲ εἰδικότητα ἀνάλογα μὲ τὴν περιφέρεια, δεινδροκομικῆς, ἀμπτελοργικῆς, ἐλαιοκομικῆς, δασοποιμενικῆς, κτηνοτροφικῆς, βοτυροκομικῆς, κηπορικῆς, ἀλιευτικῆς, ἐμπορικῆς, βιομηχανικῆς, βιοτεχνικῆς (γιὰ ξυλουργούς, ὑφαντουργούς, μεταλλουργούς, ἐργολάβους, ἐφαρμοστῆς, ἠλεκτροτεχνίτες κ.λ.π.). Ἀσφαλῶς ἕνας ἐμπνευσμένος κληρικός θὰ μποροῦσε κ' αὐτὸς νὰ συντελέσῃ ἀρκετὰ στὴν ἰδρῦσι τέτοιων σχολείων.

E. Θ.

Ὁ ἐπανελθὼν ἐκ Γιουγκοσλαβίας Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Δωρόθεος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφιξίν του εἰς Ἀθήνας.

ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΚΑ, ΤΥΠΙΚΑ, ΣΧΟΛΙΑ

Ὁ καιρὸς

Ὁ καιρὸς λαμβάνεται πάντοτε ἀπὸ τὸν Θρόνον ἢ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα, πού τυχὸν χοροστατεῖ ἐν τῷ Θρόνῳ. Λαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα μετὰ τοῦ διακόνου ἢ μόνον ἀπὸ τὸν ἱερέα ἐλλείψει διακόνου ἢ ἀπὸ πολλούς, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται δύο ἢ τρεῖς μαζί.

Ἐκεῖνοι ὅμως, πού παρουσιάζονται πρὸ τοῦ Θρόνου ἢ πρὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀρχιερέως, πρέπει νὰ παρουσιάζωνται μὲ τὴν ἱεραρχικὴν τῶν σειρᾶν. Ὅταν εἶναι δύο, δεξιὰ θὰ εἶναι ὁ πρῶτος τῆ τάξει καὶ ἀριστερὰ ὁ δεῦτερος. Ὅταν εἶναι τρεῖς, εἰς τὸ μέσον μὲν θὰ εἶναι ὁ πρῶτος τῆ τάξει, δεξιὰ ὁ δεῦτερος καὶ ἀριστερὰ ὁ τρίτος. Ἐὰν δὲ μετὰξὺ τῶν τριῶν ὁ εἰς εἶναι διάκονος, οὗτος θὰ ἴσταται δεξιὰ τοῦ πρώτου, ἀλλὰ θὰ προσκυνῇ τρίτος. Κατὰ τὴν προσέλευσιν δὲ πρὸς τὸν ἀρχιερέα διὰ τὸν καιρὸν οὐδέποτε πρέπει νὰ μένη τελευταῖος εἰς μόνος.

Ὅσοι λαμβάνουν καιρὸν ἀπὸ ἀρχιερέα, εἰσέρχονται κατ' εὐθειαν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα καὶ ἐνδύονται τὰ ἄμφια τῶν. Οἱ μὲν ἱερεῖς εὐλογοῦν ἐν ἑκάστον ἐξ αὐτῶν. Οἱ διάκονοι ζητοῦν εὐλογίαν ἀπὸ τὸν ἱερέα ἢ, ὅταν εἶναι πολλοὶ λειτουργοί, ἀπὸ τὸν πρῶτον τῆ τάξει.

Αἱ ἐκφωνήσεις ἢ αἱ ἀμοιβαῖαι ἐκφράσεις

Αἱ ἐκφωνήσεις πρέπει νὰ γίνωνται ἐπίσης κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν.

Εἰς τὴν μετάληψιν οἱ συλλειτουργοῦντες ἱερεῖς καὶ διάκονοι πρέπει νὰ συμμορφώνωνται πρὸς τὰ διατεταγμένα τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ Τυπικοῦ τοῦ συλλειτουργοῦ ἀπαγγέλλοντες τὰς ὠρισμένας λέξεις ἢ ἐκκλήσεις, χωρὶς νὰ παρεμβάλλουν ἢ νὰ προσθέτουν λέξεις, πού ἀποκλείονται μάλιστα κατ' ἀρχὴν. Λέγουν π.χ. μερικοὶ ἱερεῖς ἢ διάκονοι, πού προσέρχονται εἰς τὴν μετάληψιν: «ἰδοὺ ἀναξίως προσέρχομαι κ.τ.λ.». Τοῦτο ἀποκλείεται. Τὸ νὰ λέγωμεν γενικῶς, ὅτι εἴμεθα ἀνάξιοι, ὅπως καὶ εἴμεθα, εἶναι ὀρθόν. Τὸ νὰ λέγωμεν ὅμως ὅτι ἀνάξιος προσερχόμεθα εἰς συγκεκριμένην ὥραν καὶ στιγμὴν, σημαίνει ὅτι δὲν ἐκάμαμεν οὐδεμίαν πνευματικὴν προετοιμασίαν δι' αὐτὴν τὴν στιγμὴν. Ἐν τοιοῦτο ἐκφράζει ἀσέβειαν.

Ἡ ἱεραρχικὴ σειρά

Ἡ ἱεραρχικὴ σειρά τῶν συλλειτουργούντων ἢ συνιερουργούντων πρέπει νὰ τηρῆται ἀπαραβάτως καὶ ἄνευ μεταλλαγῶν καὶ

κατὰ τὴν στάσιν ἐνώπιον τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ. Δηλαδή ὁ πρῶτος θὰ εἶναι εἰς τὸ μέσον, δεξιὰ ὁ μετ' αὐτὸν δεύτερος, ἀριστερὰ ὁ τρίτος, δεξιὰ ὁ τέταρτος, ἀριστερὰ ὁ πέμπτος, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐὰν οἱ συλλειτουργοῦντες ἢ συλλειτουργοῦντες ἴστανται ἔξω τοῦ Ἱεροῦ Βήματος πρὸς τὸν δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν τῶν ψαλτικῶν χορῶν, ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἴσταται δεξιὰ πλησίον τοῦ Θρόνου, ὁ δεύτερος ἀριστερὰ, ὁ τρίτος δεξιὰ, ὁ τέταρτος ἀριστερὰ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Διαδικασία

Ὅταν συλλειτουργοῦν περισσότεροι τοῦ ἐνὸς ἱερεῖς, ὁ πρῶτος τῇ τάξει λέγει τὸ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία». Ἄλλ' οὗτος ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή, λαμβάνει τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον ἀνά χειρας, κάμνει κλίσειν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς καὶ λέγει «Εὐλογεῖτε». Αὐτοὶ τοῦ ἀπαντοῦν («ὁ Κύριος») καὶ ἀμέσως ἐκεῖνος ἐκφωνεῖ τὸ «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία».

Τὴν διαδικασίαν ταύτην ἐφήρμοζον οἱ ἱερεῖς καὶ εἰς ἄλλας ἱεροπραξίας ἀναλόγως. Τὴν ἐφήρμοζον δὲ τακτικῶς καὶ εἰς τὴν εὐλογίαν τραπέζης, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν φιλοξενούμενοι. Εἶναι δὲ ἡ διαδικασία αὕτη δογματικῶς σημαντικωτάτη. Αἱ εὐχαὶ τῆς λειτουργίας (λ. χ. τῶν ἀντιφώνων, ἡ τοῦ χερουβικικοῦ ὕμνου, ἡ τῆς προθέσεως, ἡ τοῦ ἄξιον καὶ δίκαιον ἐστὶ κ.λ.π.) εἶναι διατεταγμένον νὰ ἀναγινώσκονται μυστικῶς ἀπὸ ὅλους τοὺς συνιερουργοῦντας. Ἐκαστος πρέπει νὰ τὰς ἀναγινώσκῃ ἀπὸ τὴν ἰδικήν του λειτουργικὴν φυλλάδα. (Βλ. εἰδικῶς πάντα ταῦτα εἰς τὴν διάταξιν συλλειτουργοῦ ἐν τῷ Ἱερατικῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ποῦ ἀνετυπώθη μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐνιαίαν ἐφαρμογὴν ἐν τῷ Κλίματι αὐτῆς).

Τὸ «λάβετε φάγετε...»

Τὸ «λάβετε φάγετε» καὶ τὸ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες» τὸ λέγει ὁ πρῶτος τῇ τάξει, τὸ δὲ «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν» ὁ δεύτερος καὶ ὄχι ὁ πρῶτος.

Ἐκεῖνοι, ποῦ ἔχουν σαφῆ γνῶσιν θεολογικὴν, ἀλλὰ καὶ ψυχολογίαν δογματικὴν διέταξαν σοφώτατα τὴν διαδικασίαν ταύτην.

Τὸ «μεταδίδοταί σοι...»

Μερικοὶ ἱερεῖς, ὅταν μεταδίδουν εἰς διάκονον τὴν ἁγίαν μετὰληψιν, λέγουν «μεταδίδοταί σοι... τῷ ἀναξίῳ διακόνῳ ἢ ἱερεῖ». Εἰς φιλικὴν ὑπόμνησίν μου κάποτε ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν: «Μὰ ἀφοῦ ἐγὼ λέγω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου «μεταδίδοταί μοι (δεῖνι) τῷ

ἀνάξιον ; » Καὶ εἶπον. « Τὸν ἑαυτὸν μας πάντοτε ἐπιβάλλεται νὰ τὸν χαρακτηρίζωμεν ἀνάξιον καὶ δὴ πρὸ τοῦ Ἁγίου Θουσιαστηρίου, ὄχι ὁμῶς καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἡ στιγμή τῆς μεταλήψεως

Μερικοὶ ἱερεῖς καὶ διάκονοι, ὅταν λειτουργοῦν, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταλήψεως τῶν προσέρχονται εἰς ἀρχιερεῖς, ποὺ ἐκκλησιάζονται εἰς τὸ Ἰ. Βῆμα, διὰ νὰ ἀσπασθοῦν τὴν χειρὰ τῶν. Αὐτὸ τυπικῶς εἶναι ἀτακτον, γίνεται δὲ ἀτακτότατον, ἐὰν ἐφαρμοσθῇ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν. Ἄς φαντασθῇ κανεὶς πεντήκοντα ἱερεῖς καὶ διακόνους, ποὺ συλλειτουργοῦν καὶ συνωθοῦνται, διὰ νὰ ἀσπασθοῦν ἕκαστος τὴν χειρὰ ἐκάστου ἐξ ἐξήκοντα ἄλλων ἀρχιερέων, ποὺ ἐκκλησιάζονται εἰς τὸ Ἱερὸν Βῆμα!

Διὰ τοῦτο πρέπει οἱ συλλειτουργοῦντες κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταλήψεως νὰ ζητοῦν παρ' ἀλλήλων διὰ κλίσεως συγχώρησιν. Ἐπίσης διὰ κλίσεως πρέπει νὰ ζητοῦν συγχώρησιν ἀπὸ τοὺς παρισταμένους κληρικούς ἢ λαϊκούς.

Μνημόσυον

Οἱ ἱερεῖς εἰς πᾶσαν ἱερουργίαν μνημονεύουν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἢ τοῦ λειτουργοῦντος, ὁ ὁποῖος εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἢ τὴν ὥραν εἶναι ὁ οἰκεῖος ἐπίσκοπος ὡς ὑποκατάστατος τοῦ οἰκείου. Ἐὰν εἰς μίαν λειτουργίαν οἱ συλλειτουργοῦντες ἀρχιερεῖς εἶναι περισσότεροι τοῦ ἐνός, εἰς τὰ εἰρηνικά οἱ ἱερεῖς μνημονεύουν τοῦ πρώτου τῆ τάξει ἀπὸ τοὺς λειτουργοῦντας. Τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τὰ δίπτυχα. Εἰς τὸ «ἐν πρώτοις» ἀποκλείεται τὸ μνημόσυον τῶν λοιπῶν κατὰ σειράν, διότι ὁ πρῶτος περιχωρεῖ πάντας. Ὡς τοιοῦτος δὲ πρέπει νὰ τηρῇ τὴν θέσιν ταύτην μόνιμως εἰς τὴν λειτουργίαν ἄνευ μεταλλαγῆς πρὸς ἄλλους.

Ὡς πρὸς τὴν φήμην, ὅταν λειτουργῇ πατριάρχης μετὰ μητροπολιτῶν, λέγεται ἡ φήμη τοῦ πατριάρχου. Ὅταν λειτουργῇ μητροπολίτης μετὰ ἐπισκόπων, λέγεται ἡ φήμη τοῦ μητροπολίτου. Ὅταν δὲ λειτουργοῦν μόνον μητροπολίται ἢ μόνον ἐπίσκοποι, οὐδενὸς φήμη λέγεται, διότι εἶναι ἰσότιμοι. (Βλ. Τυπικὸν περὶ συλλειτουργοῦ).

Μικρὰ καὶ μεγάλη εἴσοδος

Κατὰ τὴν μικρὰν καὶ μεγάλην εἴσοδον οἱ ἱερεῖς ἐξέρχονται μετὰ τὴν ἱεραρχικὴν σειράν. Ἡ ἀρχὴ γίνεται ἀπὸ τὸν πρῶτον. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔξοδον ἀπὸ τὸ Βῆμα πρὸς τὸν Θρόνον ἢ ἀρχὴ γίνεται ἀπὸ τὸν τελευταῖον. Ὁ διάκονος ἐξέρχεται τελευταῖος μετὰ τοῦ πρώτου τῆ τάξει ἱερέως.

Ἀπόλυσις

Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ Ἱερὸν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν γίνεται ἀπὸ τὸν πρῶτον τῇ τάξει καὶ ἐξῆς, ἡ δὲ ἀπόλυσις γίνεται ἀπὸ τὸν πρῶτον τῇ τάξει.

Διανομὴ ἀντιδώρου

Ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου γίνεται ἅμα τῇ ἀπολύσει κατ' ἀκρίβειαν. Γίνεται ὅμως ἀμέσως μετὰ τὴν εὐλογίαν εἰς τοὺς παρισταμένους ἐν τῷ Ἱερῷ. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, διὰ τὰ διευκολύνη τοὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ὁμολογουμένως εἶναι βεβαρημένοι μὲ ἀνάγκας βιωτικὰς, καθιέρωσεν ἐμπράκτως καθεστῶς παράλληλον, κατὰ τὸ ὅποιον μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἀντιδώρου εἰς ἕκ τῶν μὴ λειτουργούντων ἱερέων, ὅπου ὑπάρχουν περισσότεροι τοῦ ἑνός, φορεῖ ἐπιτραχήλιον καὶ διανέμει τὸ ἀντίδωρον εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ. Τόσον δὲ εἶναι αἱ βιωτικαὶ ἀνάγκαι ἐπιτακτικαί, ὥστε οἱ ἱερεῖς, ὅπως γνωρίζω, καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐνταῦθα ζωῆς μου, μόλις γίνῃ ἡ εὐλογία τοῦ ἀντιδώρου, ἀποστέλλουν αὐτὸ εἰς τὸ παγκάριον καὶ ἀπὸ ἐκεῖ οἱ ἐπίτροποι διανέμουν αὐτὸ εἰς τοὺς ἐξερχομένους. Τὸ τοιοῦτον κατ' ἐμὲ εἶναι ἀπαράδεκτον.

Ὡς πρὸς τὴν διανομὴν εἰς τοὺς παραμένοντας μέχρι τῆς ἀπολύσεως χριστιανούς, οὗτοι προσέρχονται εἰς τὸν ἱερέα, ἀσπάζονται τὴν χεῖρα του καὶ λαμβάνουν τὸ ἀντίδωρον. Ὁ ἱερεὺς λέγει εἰς ἕνα ἕκαστον μὲ ταπεινὴν φωνὴν τὸ «Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς», οἱ χριστιανοὶ δὲ μὲ ταπεινὴν φωνὴν ἐπίσης ἀπαντοῦν «τὸν εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα ἡμᾶς, Κύριε φύλαττε». Τοῦτο δὲ τὸ ἐγνώριζον ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τοῦ κλίματος Κωνσταντινουπόλεως, ἀρκετοὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς Κωνσταντινουπολίτας τὸ ἐφήρμοζον ἐνταῦθα κατὰ παλαιότερα ἔτη. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐκ μέρους ὅλων τῶν χριστιανῶν λέγει ὁ ψάλτης ἐκφώνως κατὰ τὴν μετὰ τὸ «δι' εὐχῶν» εὐλογίαν: «Ἡ Ἁγία Τριάς διαφυλάξαι πάντας ὑμᾶς». (Βλ. Τυπικὸν ἐν τέλει τῆς ἐν Κυριακῇ ἀκολουθίας καὶ Ἱεροτελεστικὸν Πατριαρχείου ἐν τέλει τῆς λειτουργίας Ἱ. Χρυσοστόμου).

Παρένθεσις. Φίλος Ἀρχιμανδρίτης πρὸ ἐτῶν διαμένων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅταν εὗρέθη δι' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα ἐνταῦθα καὶ προσῆλθε καθ' ἡμέραν Κυριακὴν εἰς τὸν Ἱερὸν ἡμῶν Ναόν, μόλις ἤκουσεν ἀπὸ τὸν ψάλτην τὸ ἀνωτέρω «τὸν εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα ἡμᾶς Κύριε φύλαττε», ἀπευθυνθεὶς εἰς ἐμὲ μὲ ὀργὴν καὶ τραχύτητα μοῦ εἶπε: «Παπαγεωργιάδη! ποῦ εἶναι αὐτὸ γραμμένον καὶ εἰσήγαγες ἐδῶ;». Τοῦ εἶπον μὲ ἀπόλυτον ἡρεμίαν

καὶ ἀταραξίαν τὰ ἐξῆς: «Γιὰ νὰ πῶ εἰς ἓνα, εὐχαριστῶ πολὺ, ἐπίσης», ὁ ὁποῖος μοῦ λέγει «Σοῦ εὐχομαι τὸ νέον ἔτος εὐτυχές», πρέπει νὰ εἶναι γραμμένο πουθενά;». Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ὑπῆρχον μικρόνοες καὶ σχολαστικοί, ἐφρόντισαν οἱ πατέρες νὰ τὸ γράψουν καὶ αὐτό. Καὶ τοῦ ἔδειξα ἀμέσως τὸ Τυπικὸν καὶ τὸ Ἱεροτελεστικόν. Δὲν εἶπε τίποτε. Ἀπῆλθε στενοχωρημένος καὶ μετὰ δύο ἡμέρας μὲ ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον καὶ ἐζήτησε συγγνώμην.

† Μητροπολίτης πρῶην Νευροκοπίου ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΜΕ ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΛΗΡΟΣ

Τὸ ἀνοίγμα τῶν σχολείων καὶ ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων δημιουργεῖ πάντοτε μιὰ συγκινητικὴ ἀτμόσφαιρα. Ξεκινᾷ μιὰ ζωὴ γεμάτη ἀναπολήσεις καὶ ὄνειρα. Εἶναι ἡ ζωὴ ἐκείνων πού τὸ χιόνι ἀπλωσε στὰ κεφάλια τους τὴν ἀχραντὴ λευκότητά του. Καὶ εἶναι μιὰ ἄλλη ζωὴ ὡσάν φτερούγισμα, πού ξεκινᾷ πρὸς τὸ σχολεῖο γεμάτη λαχτάρεις, πόθους καὶ μικρὰς ἀγωνίες. Στὸ κατώφλι τοῦ σχολείου συναντῶνται πολὺ συχνὰ καὶ οἱ δύο ζωές: ἡ παλιὰ καὶ ἡ νέα. Τὸ θρανίον, οἱ παλμοὶ μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τὴν μαθητικὴ σάκα, τὸ χαμόγελο διαφόρων προσώπων καὶ κατόπιν ἡ τελετὴ τοῦ ἀγιασμοῦ, ὅλα μαζί συνθέτουν ἓνα πίνακα πού εἶναι τόσον σφικτοδεμένος μὲ τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων ὡς ἀναπόλησις παρελθόντος καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πού ξεκινᾷ μὲ ὠραῖες ἀοριστίες καὶ ἀμόρφωτους ἀκόμη πόθους.

Αὐτὴ ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀνοίγματος τῶν σχολείων φέρνει ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην τῶν παλαιότερων μὲ τὰ λευκὰ ἢ καὶ τὰ γκριζὰ μαλλιά κάποιες μορφές πού εἶναι συνδεδεμένες μὲ τὴν σχολικὴν ζωὴ καὶ ἔχουν μείνει ὡς ἀκατάλυτος δημιουργημένη παράδοσις. Ἀνάμεσα ἀπὸ τίς μορφές αὐτὲς μὲ τὸ τόσο δημιουργικὸ καὶ μορφωτικὸ πέρασμα—μορφές σεβαστῶν διδασκάλων—ξεχωρίζουν σεβάσμιες φυσιογνωμίαις ἱερωμένων. Ὁ κληρὸς ἔχει συνδεθῆ στενώτατα ἀπὸ παλαιότερα χρόνια μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν. Τὸ ράσο τοῦ ἑλληνικοῦ κληρικοῦ ἔδωσε πάντοτε τὸ παρὸν καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον νὰ προσφέρῃ τὴν πολύτιμη συμβολὴν του γιὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς νεότητος εἰς τὸ σχολεῖο. Τὸ κρυφὸν σχολεῖο τῆς ἐποχῆς τῶν μαύρων χρόνων τῆς σκλαβιάς περιελάμβανε μεταξὺ τῶν ἀφανῶν καὶ θρυλικῶν διδασκάλων του καὶ διακεκριμένους κληρικούς κάθε ἀξιώματος. Οἱ κληρικοὶ διδάσκαλοι ἀπὸ

τότε υπῆρξαν οἱ πλέον ἐνθουσιώδεις καὶ οἱ πλέον ἀποδοτικοί. Ἡ ἱστορία ἀπὸ παλαιότερα ἀκόμη χρόνια ἔχει νὰ ἀναφέρῃ πρόσωπα ἱερωμένων, πού ἐδίδασκαν ὡς ἀπλοῖ διδάσκαλοι εἰς πολλὰ σχολεῖα τῆς ἀλύτρωτης φυλῆς καὶ τῆς ἐλευθερωθείσης Ἑλλάδος. Ἄλλοι ἱερωμένοι περιεβλήθησαν μὲ τὸν φωτοστέφανον μιᾶς ἀθανασίας σχεδόν, διότι υπῆρξαν οἱ δημιουργοὶ καὶ οἱ ἐμψυχωταὶ μιᾶς νεότητος, πού ἐγαλουχήθη καὶ ἐμορφώθη εἰς ἀνώτερα σχολικὰ ἰδρύματα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς εἶχαν πλήρη τὴν κατανόησι τοῦ ρόλου των γιὰ τὴν διάπλασι ψυχῶν μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἰδεολογίας. Δι' αὐτοὺς ἡ ἔδρα τῆς σχολικῆς τάξεως υπῆρξεν ὅ,τι καὶ ὁ ἄμβων τῆς ἐκκλησίας. Ὁ καλὸς προϊστάμενος τοῦ ναοῦ ἀπεδείχθη εἰς πολλὰς περιστάσεις καὶ ὁ ἄριστος διευθυντῆς καὶ καθοδηγητῆς ἐνὸς σχολείου καὶ μιᾶς μορφωμένης νεότητος. Ἡ Πόλη, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ μόρφωσις ἢ σχολικὴ ἦτο μοιραίως συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐθνικὴν, τὴν ἑλληνοπρεπῆ δημιουργίαν τῆς νεανικῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ θρανίον τῆς πρώτης ἀκόμη τάξεως, ἔδωκε διδασκάλους τοῦ γένους μεταξὺ τῶν κληρικῶν ἀπὸ τοὺς ὀλίγους. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Γρηγορᾶς καὶ κατόπιν ὁ ἀρχιμανδρίτης Μιχαὴλ Κλεόβουλος, ὁ προαχθεὶς βραδύτερον εἰς μητροπολίτην Σάρδεων, υπῆρξαν δύο διευθυνταὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς τοῦ Φαναρίου, τὸ πέρασμα τῶν ὁποίων ἔχει δημιουργήσει ἀλησμόνητον ἐποχὴν. Διδάσκαλοι καὶ διευθυνταὶ ταυτοχρόνως ἐμόρφωσαν αὐτοὶ γενεὰν ὀλόκληρον μαθητῶν μὲ παραδόσεις θρησκευτικὰς καὶ ἐθνικὰς. Ἐνθουσιώδης διδάσκαλος ἦταν κι' ὁ διακεκριμένος ἱεροκλήρυξ πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Καλλίνικος, πού ἐτελεύτησεν ὡς ἱερατικὸς προϊστάμενος τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος τοῦ Μάντζεστερ. Ἀφίνων τὸν ἄμβωνα τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἡ ὁμιλία του κρατοῦσε εἰς μαγείαν καὶ ψυχικὴν ἀνάτασιν τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἀκροατάς του τῶν ναῶν τοῦ Πέραν, ἀνήρχετο τὴν ἔδραν διαφόρων σχολείων, διὰ νὰ ἀνοίξῃ τίς ψυχὰς τοῦ ἐκπαιδευομένου νεανικοῦ κόσμου καὶ νὰ σκορπίσῃ μὲ τὴν διδασκαλίαν του τὸ χριστιανικὸ καὶ τὸ ἑλληνικὸ φῶς. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ Νέστωρ Σουλίδης, προϊστάμενος κατόπιν τῆς κοινότητος τῆς Βοστώνης, υπῆρξεν ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους διδασκάλους, συνυφαίνων τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς νεανικῆς ψυχῆς τῶν μαθητῶν του ἐπὶ ἐδάφους ἑλληνοπρεποῦς. Δύο ἀρχιερεῖς, ὁ Ἀλέξ. Ζῶτος, μέγας κατηχητῆς καὶ ἐπίσκοπος κατόπιν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὁ Ἰωακείμ Μαρτινιανός, πού ἀπέθανε πρὸ διετίας ὡς μητροπολίτης Ἐάνθης, υπῆρξαν διδάσκαλοι ἐκλεκτοί, ὁ πρῶτος διευθύνας καὶ τὸ Ζάππειον

Παρθεναγωγείον και ὁ δεύτερος καθηγητῆς μὲ εὐρὺ πνεῦμα και μὲ ψυχικὴν ἐκρηκτικότητα ἀπὸ τὶς δλίγες.

* *

Ἄλλὰ και εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ὁ κλῆρος προσέφερε εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὴν συνεργασίαν του εἰς τὴν παιδείαν. Τὸ ράσο ἐτίμησε τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν εἰς πολλὰ μέρη. Οἱ μεγάλες πόλεις, οἱ μικρότερες πολιτεῖες και τὸ ἑλληνικὸ χωριὸ ἐγνώρισαν εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸν παπὰ τους και τὸν δάσκαλό τους εἰς μίαν ἐνιαίαν μορφήν και ἐκδήλωσιν. Ὁ ἐφημέριος τῆς μικρῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ ὄχι σπάνια ὑπῆρξε και ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ διαπλάσσων τὰς παιδικὰς ψυχὰς εἰς τὸ σχολεῖο ὡς διδάσκαλος. Ἱεροτελεστία γι' αὐτὸν ἦταν και ἡ ἄσκησις τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος. Διότι εὐτυχῶς οὐδέποτε και εἰς τὸν ὀλιγώτερον μορφωμένον κληρικὸν δὲν ἔλειψε ἡ κατανόησις τοῦ ρόλου και τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς του. Εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἡρώων τῶν ἀγώνων τῶν τελευταίων χρόνων φέρονται ἀναγραμμένα ὀνόματα κληρικῶν διδασκάλων, ποὺ συνεχίζοντας τὴν παράδοσιν τοῦ κλήρου και τοῦ ράσου ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὕψωσαν τὸ ἀνάστημά των ὡς πρωτοπορεία σὲ κάθε ἀγῶνα και σὲ κάθε περιπέτεια τῆς φυλῆς, και τοῦ μικροῦ των ποιμνίου.

Τὸ ἀνοιγμα τῶν σχολείων και ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων, καθὼς ὀδηγεῖ τὸ ξεκίνημα τῆς παιδικῆς νεότητος πρὸς τὸ κατώφλι τοῦ ναοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον προὐρίσται νὰ μορφωθῇ και παιδαγωγηθῇ, φέρει ζωηρὰ και τὴν ἀναπόλησιν ὅλην, τὴν ἱστορικὴν, τῆς ἑλληνικῆς παιδείας μὲ τὶς μορφὰς τῶν μεγάλων και τῶν μικροτέρων διδασκάλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων και πολλὰς βιβλικὰς φυσιογνωμίας ἱερωμένων, ποὺ ἐσχόρπισαν τὴν ἀκτινοβολία τοῦ πνεύματος και τῆς ψυχῆς των, διὰ νὰ καλλιεργήσῃ ἐπάνω σὲ γόνιμο ἔδαφος τὶς ψυχὰς τῆς νεολαίας τῆς ἑλληνικῆς.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ

Τὴν 3ην Ὀκτωβρίου ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Ὁ Διονύσιος, ποὺ κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρξε ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν, ἦταν ἐπιφανὲς μέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας. Ἦταν μέλος τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου· ἐπομένως κατεῖχε τὸ μεγαλύτερο ἀξίωμα, ποὺ ἤμποροῦσε τότε νὰ ὑπάρξῃ μέσα στὴν Ἀθηναϊκὴ Πολιτεία. Ὁ Ἀρειος Πάγος στὴν ἐποχὴ τῆς Ρωμαϊ-

κῆς κυριαρχίας πάνω στήν Ἑλλάδα δὲν ἦταν ἀπλῶς τὸ ἀνώτατο δικαστήριο τῶν Ἀθηναίων, μὰ παράλληλα ἦταν κι' ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία, πού οὐσιαστικά εἶχε στὰ χέρια της ὅλες τίς τύχες τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας.

Τέτοιο λοιπὸν ὑψηλὸ ἀξίωμα κατεῖχεν ὁ Διόνυσος! Θὰ ἔλεγε κανεὶς, πῶς ἦταν εὐχαριστημένος, πῶς δὲν τοῦ ἔλειπε τίποτε, πῶς δὲν ἤμποροῦσε πιά νὰ ποθήσῃ τίποτε ἀνώτερο καὶ καλύτερο!

Καὶ ὅμως! Ὁ Διόνυσος δὲν ἦταν καθόλου εὐχαριστημένος, γιατί ἡ Ἀθήνα κι' ὁ πολιτισμὸς της τὴν ἐποχὴ ἐκείνη βρισκόταν σὲ μιὰ κατὰπτωσι καὶ σ' ἓνα ξεπεσμό.

Ἡ θρησκεία μὲ τοὺς Θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸ Δωδεκάθεο δὲν ἤμποροῦσε νὰ βρῆ ἀπήχησι μέσα στήν εὐγενικιά του φύσι. Ἐβλεπε ὅτι εἶναι γελοῖο νὰ πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι τὰ ψεύτικα εἰδῶλα καὶ νὰ προσφέρουν σ' αὐτὰ κρέατα, κρασί, ἀρώματα, ἐνδύματα, κοσμήματα, βραχιόλια καὶ περιδέραια. Μέσα του ἐνοιωθε ἀηδία γιὰ τὴ φαύλη καὶ ὀργιαστικὴ λατρεία τῶν μυστηριακῶν θρησκειῶν, γιὰ τὴν ἀνηθικότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιὰ τὴν ἐξευτελιστικὴ θέσι τῆς γυναίκας μέσα στήν κοινωνία, γιὰ τὴν ἀγρία σκληρότητα, πού ἔδειχναν οἱ κύριοι ἀπέναντι στοὺς δούλους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἀκόμη καὶ τὸ καλαισθητικὸ συναίσθημα, γιὰ τὸ ὁποῖο τόσον ἄλλοτε διεκρίνοντο οἱ Ἀθηναῖοι, τὴν ἐποχὴ τοῦ Διονυσίου εἶχε ξεπέσει φοβερὰ. Ἦταν τέτοιο τὸ κατάντημα, ὥστε δὲν ἐδίσταζαν ν' ἀνοίγουν τίς πύλες τῶν θεάτρων τους σὲ θαυματοποιούς καὶ γελωτοποιούς, σὲ γόητας καὶ ἐγαστριμύθους, σὲ μίμους τῶν φωνῶν τῶν ζῶων καὶ ἄλλων διαφόρων ἐκκωφαντικῶν ἤχων, κρότων καὶ θορύβων. Ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ Διονυσιακὸ θέατρο, πού εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι καὶ στὸ ὁποῖο ἄλλοτε σκορποῦσαν ρίγη ἱερᾶς συγκινησεως τὰ ὑπέροχα δράματα ἐνὸς Αἰσχύλου ἢ Σοφοκλέους ἢ Εὐριπίδου, δὲν ἐδίστασαν νὰ τὸ βεβηλώσουν καὶ νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν γιὰ αἰσχρὲς παλαίστρες κι' αἱματηρὲς καὶ θανατηφόρες μονομαχίες. «Οἱ Ἀθηναῖοι, μᾶς πληροφορεῖ ὁ Φιλόστρατος, μαζεύνονται στὸ θέατρο, πού εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι, καὶ δίνουν τὴν προσοχὴ τους σὲ σφαγὲς ἀνθρώπων... Ἐκεῖ, ἀγορασμένοι μὲ πολλὰ χρήματα, ὠδηγοῦντο μοιχοὶ καὶ πόρνοι καὶ διαρρήκτες («τοιχωρῦχοι») καὶ λωποδῦτες, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὠπλιζαν αὐτοὺς καὶ τοὺς διέτασσαν νὰ συμπλέκωνται». Γι' αὐτό, ὅπως λέγει ὁ Δίων ὁ Χρυσόστομος, ἔβλεπε κανεὶς «πολλὲς φορές νὰ σφάζεται κανεὶς σ' αὐτοὺς τοὺς θρόνους, ὅπου κάθονταν οἱ ἱερεῖς».

Μέσα λοιπὸν σὲ μιὰ τέτοια φρικτὴ ἀτμόσφαιρα ἡ εὐγενικιά

ψυχὴ τοῦ Διονυσίου ἐνοιῶθε πληξί και ὑπέφερε ἀπὸ ἑνα ἀνικανοποίητο. Λαχταροῦσε νὰ ξανοίξη ἐλεύθερα τὶς φτεροῦγες της, νὰ ξεφύγη ἀπ' τὴν ἀτμόσφαιρα αὐτή, ὅπως ἑνα πουλί, ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸ σιδερένιο κλουβί του, γιὰ νὰ βρῆ καινούργιους κόσμους, πιὸ φωτεινοὺς και πιὸ χαρούμενους.

Και ὁ Θεός, ποὺ γνωρίζει τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιάς μας, δὲν ἄργησε ν' ἀπαντήσῃ στὶς ἐνδόμυχες ἱκεσίες του και στοὺς ἀλλάγητους στεναγμοὺς του. Ἡ ψυχὴ του ἦταν ἀρκετὰ προπαρασκευασμένη, γιὰ νὰ δεχθῆ μέσα της τὰ ρεῖθρα τῆς θείας Χάριτος. Τὸν συνεκλόνισε κυριολεκτικὰ τὸ κήρυγμα γιὰ τὸν «ἄγνωστο Θεό», ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο πάνω στὸν γνωστὸ λόφο, δυτικὰ στὴν Ἀκρόπολι, ὅπου συνεδρίαζε ἡ βουλή τοῦ Ἀρείου Πάγου. «Ὅσα ἄκουσε γιὰ τὸν ἑνα και μόνο ἀληθινὸ Θεό, ποὺ δίνει ζωὴ και πνοὴ στὰ πάντα, «ἐν τῷ ὁποίῳ ζῶμεν και κινούμεθα και ἐσμέν», στὸν Ὅποῖον πρέπει και ἀρμόζει πνευματικὴ και ἀληθινὴ λατρεία κι' ὄχι ἡ ψεύτικα και εἰδωλολατρικὴ προπάντων ὅσα ἄκουσε γιὰ τὸν Σωτῆρα και τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν Του—ὅλα αὐτὰ ἔγιναν ἐγερτήρια σαλπίσματα, ποὺ τὸν ξύπνησαν σὲ μιὰ ἄλλη ζωὴ. Ἀσφαλῶς μετὰ τὸ κήρυγμα ἐκεῖνο ὁ Διονύσιος θὰ βρῆκε τὸν Παῦλο και θὰ συνωμίλησε ἰδιαιτέρα μαζί του κι ἔμαθε περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὸ λυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Ἐσταυρωμένου και Ἀναστάντος Ἰησοῦ.

Ὁ Διονύσιος βρέθηκε σ' ἑνα καινούργιον κόσμον, πλημμυρισμένον ἀπὸ χαρὰ, φῶς και ἀγάπη. Τί σημασία εἶχε κι' ἂν οἱ συνάδελφοί του τὸν εἰρωνεύοντο κι' ἂν ἀκόμη ἔχανε τὴ θέσι και τὸ ἀξίωμα του; Αὐτὸς—ὅπως και μερικοὶ ἄλλοι, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους και μιὰ ἐπιφανὴς γυναῖκα, ἡ Δάμαρις—ἀπεφάσισε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Ἰησοῦ.

Ἔτσι ὠφέλησε περισσότερο και τὴν πατρίδα του. Ἐγινε μέσα σ' αὐτὴ φῶς κι' ἀλάτι, ποὺ σταμάτησε τὴν ἐξάπλωσι τῆς ἠθικῆς σαπίλας. Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα χρόνια τῆς ζωῆς του ἐκήρυττε ἀκούραστα τὸν Χριστό, μέχρις ὅτου τὸ 93 μ. Χ. ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ὅπως λέγει ἡ παράδοσις, τὸν ἔκαψαν ζωντανὸν γιὰ τὴν χριστιανικὴ του πίστι. Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης εἶναι λοιπὸν ἑνας ἀπ' τοὺς πρωτεργάτας και πρώτους; σημαιοφόρους και σκαπανεῖς μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποία τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἀκολουθώντας τὸν δρόμο τῆς λυτρώσεως, ξεκίνησε ἀπὸ ἐρείπια και ἔφθασε σὲ ψηλὰς κι' ἠλιόλουστες βουνοκορφές, σὲ μέρες λαμπρᾶς δόξης και μεγαλείου.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ. Θ.
Καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

Γιὰ καθαρὰ καιρικούς λόγους ἢ σχέσις τῶν πρώτων χριστιανῶν πρὸς τὰ λουλούδια ἦταν μᾶλλον ἐχθρική παρά φιλική. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἀπὸ ἀντίδρασι πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, ἀπέφευγαν νὰ στολίζουσι τὰ σπίτια τους καὶ πολὺ περισσότερον τοὺς ναοὺς των μὲ τὰ τρυφερὰ αὐτὰ προϊόντα τῆς φύσεως. Ὁ Τερτυλλιανός, τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστὴ ἡ αὐστηρότης, συνέταξε ὁλόκληρο βιβλίον «περὶ στεφάνου (de Corona), γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ ἕνα χριστιανὸ στρατιώτη, ποὺ προσήλθε μπροστὰ στοὺς αὐτοκράτορας Σεπτίμιον Σευῆρον καὶ Αὐρήλιον Καρακάλλα μὲ τὴν κεφαλὴ ἀστεφάνωτη, παρά τὴν γενικὴ συνήθεια, ποὺ εἶχαν τότε οἱ στρατιῶτες, νὰ φορᾶνε σὲ τέτοιαις περιστάσεισι στεφάνια. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγει ὅτι «ἄλλης τῆς Ἐκκλησίας στεφάνι εἶναι μόνον ὁ Χριστός» καὶ ὅτι τὰ ἄλλα στεφάνια χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ὀργιάζουσι στὶς ἐορτὰς τοῦ Βάκχου. Ἀπηχῆσεις τοῦ σκυθρωποῦ αὐτοῦ πνεύματος τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ποὺ γίνονται ὅλο καὶ πλεῖον ἀραιές, βρῖσκομε ἕως τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, ποὺ συνιστᾷ

Ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἐπανελθόντος ἐκ Γιουγκοσλαβίας Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Δωροθέου.

στοὺς ἀκροατὰς τοῦ νὰ πανηγυρίσουν χριστιανοπρεπῶς, ἀποφεύγοντας τὴν εἰδωλοπρεπῆ χρῆσι λουλουδιῶν! «Ἄς πανηγυρίσωμε, λέγει, ὄχι μὲ τὴν φαιδρότητα τοῦ σώματος, ὄχι μὲ τὶς πολυτέλειες τοῦ ἐνδύματος... Μῆτε νὰ στέψωμε τοὺς δρόμους μὲ λουλούδια..., διότι αὐτὸς εἶναι ἑλληνικὸς (εἰδωλολατρικὸς) νόμος...»). Ἄληθινὰ τὰ λουλούδια εἶχαν καταντήσει ἔμβλημα τῆς πολυθείας. Μ' αὐτὰ στεφάνωναν τοὺς αἱματόφυρτους βωμούς, ἐστόλιζαν τὰ κέρατα τῶν θυμάτων, ἐκαλλώπιζαν τὰς ἱεροδούλους τῆς Ἀφροδίτης καὶ ραντίζανε μὲ κρασί τοὺς ὀργιαστάς.

Μὰ εὐτυχῶς ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἐθριάμβευσε. Ἡ εἰδωλολατρεία νικήθηκε. Τὰ δὲ λουλούδια ἀπεδόθησαν στὴν λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μὲ ὅλη τὴν παρθενικὴ ἀθωότητά τους. Ἄλλωστε κι' ὁ Κύριός μας μὲ τόση συμπάθεια ἐξεφράσθη γι' αὐτὰ πάνω στὸ ὄρος τῶν Μακαρισμῶν. Ἔτσι τὰ λουλούδια ἄρχισαν νὰ στεφανώνουν τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων. Οἱ οὐράνιοι νικηταὶ ἄρχισαν νὰ στεφανώνονται, ὅπως προηγουμένως οἱ ἀγωνισταὶ τῶν ἐπιγειῶν ἀγῶνων. Περιγράφοντας ἡ Συλβία τὴν πανάρχαια τάξι τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν στοὺς ἀγίους τόπους δὲν παραλείπει νὰ ἀναφέρῃ, ὅτι κατὰ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων ὅλα τὰ παιδιὰ κρατοῦν «κλάδους ἐλαιῶν ἢ φοινίκων» καὶ ἔτσι «ὁ ἐπίσκοπος προπέμπεται κατὰ τὸν τύπον τοῦ Κυρίου» ἕως τὴν ἁγία Πόλι.

Κι' ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος ἀναφέρει τὴ συγκινητικὴ ἱστορία μιᾶς τυφλῆς γυναίκας, ποὺ πῆρε ἀπ' τὰ χέρια ἑνὸς ἐπισκόπου λουλούδια, ποὺ ἦταν τοποθετημένα πάνω στὰ λείψανα τοῦ ἁγ. Στεφάνου. Τὰ ἔφερε στὰ σκοτεινὰ μάτια της κι' ἀμέσως βρῆκε τὸ φῶς της. Μὰ κι' ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος ἐγκωμιάζει τὴν πράξι τοῦ Νεποτιανοῦ, ποὺ στόλισε μὲ κλαδιὰ καὶ λουλούδια βασιλικῆς καὶ τάφους μαρτύρων.

Ἡ εὐλαβὴς συνήθεια συνεχίζεται καὶ ἀργότερα. Ὁ Πορφυρογέννητος, περιγράφοντας τὴν ἐπίσημη μετάβασι τῶν βασιλέων στὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐκθέτει πῶς ὁ ὑπαρχος στολίζει τὰ μέρη ἀπ' ὅπου θὰ περάσουν οἱ βασιλεῖς μὲ κισσὸ καὶ δάφνη, μερσίνα καὶ δεντρολίβανο. Ἐπίσης λέγει πῶς, ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐκκλησιάζεται στὸν ναὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, οἱ συγκλητικοὶ παίρνουν ἀπ' τὰ χέρια τοῦ ἀνθοδέσμη μὲ φοινικόφυλλα καὶ διάφορα εὐώδη ἄνθη. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν γράφει γιὰ τὴ Βαϊοφόρο: «Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους νὰ κρατᾶνε κλάδους ἀπὸ φοινίκες καὶ μερσίνας καὶ νὰ δοξάζουν τὴ Βαϊοφόρο».

Ὅπως στὰ χρόνια τῆς Συλβίας, τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ Βαλσαμῶνος, ἔτσι καὶ σήμερα τὰ λουλούδια καὶ τὰ φύλλα στολίζουν τὸν ναὸ τοῦ Κυρίου. Δὲν εἶναι μόνο στὰ Ἱεροσόλυμα

τὸ Πανάγιο Μνήμα τοῦ Χριστοῦ, πάνω στὸ ὅποιο πάντοτε ὑπάρχουν μεγάλα βάζα μὲ λουλούδια. Πλεῖστοι ναοὶ εὐωδιάζουν ἀπὸ λουλούδια. Στὴν Ἀνατολὴ μανδηλοφοροῦσες χωριάτισσες ἔφερναν ὀλόκληρες γλάστρες ἀπὸ τριαντάφυλλα, μενεξέδες, γιασεμιά καὶ γαρύφαλλα καὶ τὶς τοποθετοῦσαν μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος ἢ τοῦ πάτρωνος ἀγίου. Λουλούδια δέ, πού πολὺν χρόνον οἱ ἴδιες γυναῖκες τὰ πότισαν καὶ τὰ καλλιέργησαν στοργικὰ μὲ τὰ ἴδια τους τὰ χέρια, ἔχουν συνήθεια νὰ τὰ φέρνουν γιὰ νὰ στολίσουν τὸν Ἐπιτάφιο ἢ τὸν Ἰορδάνη, τὰ δυὸ αὐτὰ ἀνθοσκεπάστα καὶ μυρίτνια παραπήγματα, πού μέσα στὸν ναὸ ἀνεγείρονται τὶς παραμονὲς τῆς Μεγ. Παρασκευῆς καὶ τῶν Θεοφανείων ἀπὸ χέρια τῆς ἐνορίας αὐστηρῶς παρθενικά. Μὲ πόση ἔπειτα πίστι πολλοὶ καὶ πολλὲς θὰ φυλάξουν στὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ τὰ λουλούδια τοῦ Ἐπιταφίου ἢ τὰ ἄλλα ἄνθη, πού ἤλθαν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ Βάπτισμα ἢ τὸν Σταυρὸ ἢ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος, γιὰ νὰ θυμιάσουν τοὺς ἀρρώστους των! Ἡ ὕλη βέβαια δὲν εἶναι δύναμις, ὅπως ἐπρέσβευεν ἡ ἀρχαία εἰδωλολατρεία. Ἄλλ' ἂν δὲν εἶναι δύναμις, καθίσταται ὅμως κάποτε τὸ μέσον, μὲ τὸ ὅποιο ἡ ἀκαταδάμαστη πεποίθησις προσελκύει ἐπάνω μας τὴ χάρι καὶ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι γνωστὴ ἡ χριστιανικὴ παράδοσις γιὰ τὴν ἀνεύρεσι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀπὸ τὴν μακαρία Ἑλένη. Ἡ μητέρα τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου πορεύεται πρὸς τὸν Γολγοθᾶν, γιὰ ν' ἀναζητήσῃ τὸ Τιμιον Εὐλον, ἐπάνω στὸ ὅποιον ἀπέθανεν ὁ Λυτρωτῆς. Ἄλλὰ βρίσκει τὸν τόπο, γεμᾶτο ἀπὸ σκουπίδια. Ποῦ νὰ κρύπτεται ἄρα γε θαμμένος ὁ Σταυρὸς καὶ ποῦ νὰ κατευθυνθοῦν οἱ σκαπάνες; Ἐαφνικὰ ἡ βασιλομήτωρ αἰσθάνεται ἀνέκφραστη εὐωδιά. Πλησιάζει καὶ βλέπει πρασινωπὸ φυτὸ, πού βλαστάνει μέσα στὴν κοπριά. Αὐτὸ τὸ φυτὸ σὰν θεῖος ἀπεσταλμένος καθωδήγησε τὴν ἁγία Ἑλένη, γιὰ νὰ βρῇ τὸ Τρόπαιον τῆς Ζωῆς. Ἀπὸ τότε τὸ φυτὸ αὐτὸ ὠνομάσθη βασιλικός, διότι ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ βασίλισσα, καὶ μένει ἀδιασπάστως ἀδελφωμένο μὲ τὸν Σταυρὸ, τόσο στὶς ἑορτὲς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ὅσο καὶ στοὺς ἁγιασμούς. Ὁραῖα ψέλνει γιὰ τὸ γεγονός αὐτὸ ἡ μούσα τοῦ Γ. Βιζυνοῦ :

Μὰ 'κεῖ πὸν σκάφτον σκυθροπὰ
 ἐν ἄρωμα σκορπιέται,
 μοσχοβολᾷ γλυκά.
 Μέσ' ἀπ' τὸ χῶμα τὸ σκορπᾷ
 μιὰ λουλουδιὰ πὸν σειέται
 μὲ τᾶνθη τὰ λευκά.

Ἐκτοτε μένει σεβαστὸ
τὸ πράσινο βλαστάρι
μὲ τὰνθοσ τὸ λευκό.
Τοὺς ἁγιασμοὺς κάμνουν μ' αὐτό,
τὸ παίρνουν γ' ἄγια χάρι,
τὸ λὲν βασιλικό.

Κι' ἔτσι ὁ βασιλικὸς λαμβάνει στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας τὴν θέσι ἐκείνη, πού εἶχε ἄλλοτε στοὺς Ἑβραίους ἡ ὕσσωπος. Γιατὶ καὶ ἡ ὕσσωπος, τὸ παράδοξο αὐτὸ φυτὸ, πού ἄλλοι μὲν ἀπ' τοὺς ἐρμηνευτὰς τὸ συνταυτίζουσι μὲ τὴν κάππαρι καὶ ἄλλοι μὲ τὴν ρίγανη, ἐχρησιμοποιοεῖτο στὴ Θρησκεία τοῦ νόμου γιὰ θρησκευτικοὺς ραντισμοὺς καὶ ἁγιασμοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὸ διπλοῦν ἀμάρτημά του ὁ Δαυὶδ παρακαλοῦσε τὸν ἐλεήμονα Θεόν: «Ραντιεῖς με ὕσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι» (Ψαλμ. ν', 9).

Ὁ πρῶην Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης ἐδημοσίευσεν λαϊκὴν παράδοσι γιὰ τὴν δάφνην καὶ τὸ δεντρολίβανο, ἐξηγῶντας ἀφελῶς γιὰ τὴν μὲν δάφνην σκορπιζόμε καὶ καταπατοῦμε πάνω στὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ, τὸ δὲ δεντρολίβανο τιμᾶμε περισσότερο, βάζοντας στὸ θυμιατήριον καὶ θυμιάζοντας μ' αὐτὸ τοὺς ἀρρώστους μας, ὅπως πράττουν μέχρι σήμερον οἱ παλαιότερες ἀπ' τὴν γυναῖκες. Τὴν παράδοσι ἄκουσε ἀπ' τὰ χεῖλη τῆς μητέρας του, τὴν ὁποία καὶ πιστῶς ἀναγράφει: «Ἄκουσε, παιδί μου! τὸ δεντρολίβανο ἔκαμε τὸ μεγαλύτερον καλόν, πού ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ στὸν κόσμον, ἢ δὲ δάφνην εἶναι προδότρα καὶ ἔφερε μεγάλο κακὸν στὸν κόσμον. Σοῦ εἶπα ἄλλην φορὰν, ὅτι ἐκεῖνον τὸν παλαιὸν καιρὸν ὅλα τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτὰ ὠμιλοῦσαν, γιὰ τὸ ἔτσι τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός. Καὶ τὸν καιρὸν λοιπὸν ὅπου οἱ Ἑβραῖοι ἐκυνηγοῦσαν νὰ πιάσουν τὸν Χριστόν, γιὰ νὰ γλυτώσῃ κρύφθηκε πίσω στὸ δεντρολίβανο. Περνῶντας τότε οἱ Ἑβραῖοι ἐρώτησαν τὸ δεντρολίβανο: «Δεντρολίβανο, μήπως εἶδες τὸν Χριστόν;». Αὐτὸ ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε ὅτι δὲν τὸν εἶδε. Ἐφυγαν λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ καὶ ρωτοῦσαν καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, ἂν εἶδαν νὰ περάσῃ ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ φύλλα τοῦ δεντρολίβανου ἦσαν λεπτά καὶ ἐτρόμαξεν ὁ Χριστός μήπως τὸν ἰδοῦν καὶ τὸν πιάσουν, ἐφυγεν ἀπ' ἐκεῖ καὶ πῆγε καὶ κρύφθηκε πίσω ἀπὸ τὴν δάφνην, πού εἶχε πειρὸ πλατεῖα φύλλα. Ἐρχονται καὶ πάλιν ἄλλοι Ἑβραῖοι καὶ ρωτοῦν τὴν δάφνην: «Δάφνη, δάφνη, μὴν εἶδες τὸν Χριστόν;». Ἐκείνη τότε ἐκλίνα τὰ φύλλα τῆς καὶ τοὺς εἶπε: «Πίσω στὰ φύλλα μου τὸν ἔχω». Καὶ ἀμέσως τὸν ἐπίασαν. Διὰ τοῦτο, παιδί μου, τὸ δεντρολίβανο τιμοῦμε καὶ μ' αὐτὸ θυμιαζόμεθα,

ἐνῶ τὴν δάφνη, πού μᾶς πρόδωσε τὸν Χριστόν, τὴν κατηραμένην, τὴν πατοῦμε».

Ὅταν γράψωμε γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ χρῆσι τῶν λουλουδιῶν, δὲν μποροῦμε νὰ μὴν κάμωμε λόγο καὶ γιὰ τὰ λουλούδια, πού τοποθετοῦμε πάνω στοὺς τάφους, ἀφοῦ καὶ οἱ τάφοι ἀποτελοῦν μέρος τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας. Βέβαια τὰ πολυτελῆ στεφάνια εἶναι κατάχρησις καὶ ὑπερβολή, πού μαρτυρεῖ ἀσωτεία, πολυτέλεια κι' ἐπίδειξι. Ὁ μέτριος ὅμως καὶ σεμνὸς ἀρωματισμὸς τοῦ τάφου μὲ λουλούδια ἐπιτρέπεται, ἀφοῦ τὸ παράδειγμα μᾶς τὸ δίνει αὐτὸς ὁ Τάφος τοῦ Λυτρωτοῦ. Κι' αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοί, πού δὲν χρησιμοποιοῦσαν τὰ λουλούδια, τὰ μετεχειρίζοντο στὸν θάνατο. Ὅταν οἱ εἰδωλολάτρεις τοὺς κατηγοροῦσαν γιὰ τὴν ὑπερβολικὴ τους αὐστηρότητα, ἐπειδὴ δὲν ἔστεφαν τὸ κεφάλι τους μὲ λουλούδια, οἱ χριστιανοὶ ἀπαντοῦσαν, ὅτι χρησιμοποιοῦσαν ἄνθη καὶ μύρα γιὰ τοὺς ἀδελφούς, πού εἰσήρχοντο στὴν αἰωνία τους ἀνάπαυσι.

(Ἀπ' τὸ σπουδαῖο ἔργο τοῦ ἀειμνήστου Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Ν. Καλλινίκου «Ὁ Χριστιανικὸς Ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ»).

ΑΙ ΑΓΙΑΙ ΜΟΡΦΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ο ΑΣΚΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

Ἐνα ἀπὸ τὰ πῶς περίφημα σεπτὰ προσκυνήματα τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου εἶναι τὸ Μοναστήρι τοῦ Κύκκου, τὸ ἀφιερωμένο στὴν Μεγαλόχαρη, στὴν Ἐλεοῦσα Παναγία. Ἐκεῖ φυλάσσεται σὰν πολυτίμο κειμήλιο, πού συγκεντρώνει χιλιάδες προσκυνητές, μιὰ εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἔργο τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ.

Εἶναι περίεργη καὶ γεμάτη περιπέτειες ἡ ἱστορία τῆς ἁγίας αὐτῆς εἰκόνας, πού συνδέεται μὲ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Μοναστηριοῦ. Μὰ συνδέεται καὶ μὲ τὴν ζωὴ καὶ μὲ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἀσκητοῦ τῆς Κύπρου Ἡσαΐα, γιὰ τὸν αὐτὸς εἶναι κείνος, πού κατώρθωσε νὰ ξαναφέρῃ στὴν Κύπρον τὴν εἰκόνα τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ καὶ νὰ θεμελιώσῃ τὸ Μοναστήρι τοῦ Κύκκου.

* *

Ἄλλ' ἂς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἁγίας εἰκόνας, πρὶν ἰδοῦμε πῶς ἔδρασεν ὁ Ἀσκητὴς Ἡσαΐας.

Ἡ ἱερὴ παράδοσις ἀναφέρει πῶς μία ἀπὸ τίς εἰκόνας τῆς Παναγίας πού ἐξωγράφησεν ὁ Λουκᾶς εὗρέθη στὴν Ἀττάλεια, ὅταν οἱ Πέρσες κατέλαβαν ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Και τότε εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἐπῆραν τὴν ἅγιαν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπῆραν στὴν Κύπρο γιὰ προφύλαξιν. Ἔτσι οἱ Κυπριῶτες ἐπίστευαν πὼς τὸ ἅγιο αὐτὸ κειμήλιον ἔπρεπε νὰ μείνῃ στὸν τόπο τους. Μὰ ἄρχισαν λίγο ἀργότερα οἱ ἄγριες ἐπιδρομὲς τῶν Σαρακηνῶν στὴ μεγαλόνησο. Κ' οἱ Χριστιανοί, πού με σεβασμὸ φύλαγαν τὴν εἰκόνα τὴν ἐπῆραν, γιὰ νὰ τὴν φέρουν στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ ἐδῶ ὅμως ἀργότερα ἄλλοι χριστιανοὶ τὴν πῆραν γιὰ τὴ Ρωσία. Μὰ στὸ δρόμο τὰ καράβια τῶν Σαρακηνῶν ἐπίασαν τὸ καράβι πού μετέφερε τὴν πολυτίμη εἰκόνα κι' ἐπίασαν αἰχμαλώτους τοὺς ἐπιβάτες. Ἐδῶ ὁ Θεὸς ἐβοήθησε καί, προτοῦ οἱ Σαρακενοὶ ἀπομακρυνθοῦν με τὰ καράβια τους, φάνηκαν ἀμέτρητα καράβια τοῦ Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντινοῦ. Μπλοκάρισαν τὰ καράβια τῶν Σαρακηνῶν, τᾶπιασαν ὅλα αἰχμάλωτα με ὅ,τι εἶχαν μέσα καὶ τὰ πῆραν στὴν Πόλη. Ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας χαρίστηκε στὸν Αὐτοκράτορα, πού τὴν ἐφύλαξε στὸ παλάτι του. Ἡ χαρὰ τοῦ Αὐτοκράτορα ἦταν μεγάλη καὶ γιὰ τὴν νίκη κατὰ τῶν Σαρακηνῶν καὶ πιδὸ μεγάλη γιὰ τὸν ἀνεκτίμητο θησαυρὸ πού στόλισε τὸ παλάτι του. Ὅστόσο ὁ πόθος τῶν χριστιανῶν τῆς Κύπρου ἦταν νὰ ξανάρθῃ στὸν τόπο τους αὐτὴ ἡ ἅγια εἰκόνα τῆς Παναγίας, πού εἶχε ζωγραφίσει ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς...

* *

Καὶ τώρα ἂς ἔλθουμε στὰ 1100 μ. Χ. στὴν Κύπρο. Ἡ ἐλληνικὴ μεγαλόνησος ἦταν τότε μέρος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, πού εἶχε διωρισμένον ἐκεῖ διοικητὴ τὸν Μανουὴλ Βουτομύτην. Ὁ διοικητὴς εἶχεν ἔδρα τῆ Λευκωσία καὶ τὰ καλοκαίρια ἐβγαίνει με παρέες κυνηγῶν γιὰ κυνήγι στὰ βουνὰ τοῦ Κύκκου. Ἔτσι κάποτε, κυνηγώντας ἐκεῖ πάνω ὁ Βουτομύτης, ἔχασε τὴν παρέα του καὶ περιπλανήθηκε. Ξαφνικὰ βλέπει μιὰ σπηλιά. Κοιτάζει μέσα καὶ διακρίνει ἕναν ξερακιανὸν ἄνθρωπο με φτωχικὰ ροῦχα. Ἦταν ἀσκητὴς.

— Ποιὸς εἶσαι; τὸν ρωτᾷει. Μήπως πέρασαν ἀπὸ δῶ ἄλλοι ἄνθρωποι;

Ὁ ἀσκητὴς ἀργεῖ ν' ἀπαντήσῃ. Καὶ τότε ὁ Βουτομύτης τοῦ φωνάζει:

— Παληόγερε!

Καὶ τὸν ἀρχίζει στὶς κλωτσιές!...

— Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἶπε τότε ὁ ἀσκητὴς, δὲν σὲ φθάνει ἡ καλοπέρασή σου; Τί θὲς ἀπὸ μένα τὸν ἐρημίτη; Γιατί με χτυπᾶς ἔτσι, χωρὶς νὰ σοῦ φταιξῶ σὲ τίποτα; Πήγαινε στὸ καλὸ. Μὰ νὰ ξέρῃς πὼς μιὰ μέρα θὰ τιμωρηθῆς ἀπὸ τὸ Θεὸ γι' αὐτὸ πού μοῦ ἔχεις κάμει, γιατί ἐγὼ ἔχω χάρισει τὴ ζωὴ μου σ' Αὐτόν».

Ὁ Βουτομύτης δὲν ἀπάντησε. Καβαλίκεψε τ' ἄλογό του καὶ προχώρησε στὸ δάσος. Βρῆκε σὲ λίγο τοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς διηγήθηκε τὴ συνάντησή του μὲ τὸν ἄσκητῆ.

Ὁ ἄσκητῆς ἐκεῖνος ἦταν ὁ σεβαστὸς στὰ γύρω καὶ ἡσυχος ἐρημίτης Ἡσαΐας.

Πέρασαν μερικοὶ μῆνες κι' ὁ Βουτομύτης ἀρρώστησε βαρεῖα στὴ Λευκωσία. Ἐπαθε ληθαργία καὶ ὄλο κοιμώταν. Ἀδυνατίσε, σχεδὸν ἔγινε παράλυτος κ' ἐπρόσμενε τὸ θάνατο. Εἶχε ὅμως πίστι στὸ Θεὸ καὶ παρακαλοῦσε θερμὰ τὴ θεία δύναμη νὰ τὸν θεραπεύσῃ. Μέσα στὶς προσευχές του, θυμῆθηκε καὶ πὼς κακομεταχειρίσθηκε μὲ κλωτσιές καὶ βρισιές τὸν ἄσκητῆ. Θυμῆθηκε καὶ τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶπεν ὁ ἄσκητῆς: «...μιὰ μέρα θὰ τιμωρηθῆς ἀπὸ τὸ Θεὸ γι' αὐτὸ ποὺ μοῦ ἔχεις κάμει»... Τότε ἄρχισε νὰ παρακαλῆ θερμὰ τὸ Θεὸ νὰ τὸν κάμῃ καλά καὶ ὑποσχόταν, μόλις σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κρεβάτι του, νὰ πάῃ νὰ βρῆ τὸν ἄσκητῆ καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ συχώρηση. Ὑποσχέθηκεν ἀκόμη πὼς θὰ τοῦ ἔκανε ὅποια χάρη τοῦ ζητοῦσε, γιὰ νὰ ξεπληρώσῃ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔκαμε.

Σὲ λίγες μέρες ὁ Βουτομύτης ἔγινε καλά. Πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ ἐκτελέσῃ ὅ,τι ὑποσχέθηκε. Ξεκίνησε μὲ τ' ἄλογό του καὶ μὲ τὴν συνοδεία του καὶ πῆγε νὰ βρῆ τὸν ἄσκητῆ Ἡσαΐα. Πέρασαν κάμπους καὶ ποτάμια, βουὰ καὶ λαγκαδιές κι' ἔφτασαν στὴ σπηλιά τοῦ ἄσκητῆ. Ὁ Ἡσαΐας δέχτηκε μὲ καλωσύνη τὸν ἄνθρωπο, ποὺ τοῦ εἶχε φερθῆ τόσο ἄσχημα. Ὁ Βουτομύτης τοῦ εἶπε πὼς παρακαλεῖ νὰ τὸν συγχωρήσῃ καὶ πὼς εἶναι πρόθυμος νὰ κάμῃ ὅποια χάρη τοῦ ζητήσῃ. Ὁ Ἡσαΐας τὸν ἐσυγχώρησε μ' ὄλη του τὴν καρδιά κ' ἐπρόσθεσε:

— Ἡ μοναδικὴ χάρη ποὺ θέλω κ' ἐγὼ κι' ὄλη ἡ Κύπρος εἶναι νὰ μᾶς φέρῃς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ποὺ ἐζωγράφισεν ὁ Λουκάς, ἀπὸ τὸ παλάτι τοῦ Αὐτοκράτορα στὴν Πόλη, γιὰ νὰ χτίσουμε ἕνα μοναστήρι καὶ νὰ τὴν προφυλάξουμε ἐκεῖ. Αὐτὸ εἶναι κι' ὅλας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας, ποὺ σὲ γιάτρεψε ἀπὸ τὴ φοβερὴν ἀρρώστειαν».

Ὁ Βουτομύτης δὲν ἐπρόσμενε νὰ τοῦ ζητήσῃ αὐτὴ τὴ χάρη ὁ ἄσκητῆς. Κ' ἤξερε πὼς ἦταν ἀδύνατο ὁ Αὐτοκράτορας νὰ δεχθῆ νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὴν πάνσεπτην εἰκόνα. Ὅστοςο τοῦ ὑποσχέθηκε.

— Ὅα προσπαθῆσω, τοῦ εἶπε, νὰ κάμω ὅ,τι εἶναι δυνατόν. Μὰ πρέπει νὰ πᾶμε μαζί στὴν Πόλη γιὰ νὰ με βοηθήσῃς...»

Ὁ ἄσκητῆς Ἡσαΐας, ἂν κ' ἦταν γέρος, δέχθηκε νὰ πάῃ στὴν Πόλη μαζί μὲ τὸν διοικητῆ. Κατέβηκε στὴ Λευκωσία καὶ μαζί μὲ τὸν Βουτομύτη πῆγαν στὴν Πόλη. Ἐκεῖ ὁ Ἡσαΐας ἔμεινε σ' ἕνα μοναστήρι κ' ἐπρόσμενεν. Ὁ Βουτομύτης περίμενε

νά βρῆ τὴν κατάλληλη εὐκαιρία. Μὰ πέρασαν ἑβδομάδες καὶ μῆνες κ' ἡ εὐκαιρία δὲν βρισκόταν... Στὸ τέλος ὁ Ἡσαίας ἀπελπίστηκε καὶ ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ στὴ σπηλιά του. Τότε ὁ Βουτομύτης τοῦ ἔδωσε δύο ἅγιες εἰκόνες καὶ ἀρκετὰ χρήματα γιὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ χτίζῃ τὸ Μοναστήρι στὰ βουνὰ τοῦ Κύκκου.

Ἔτσι ἔφυγεν ὁ Ἡσαίας, ἐπῆγε στὴν Κύπρο καὶ ἄρχισε νὰ χτίζῃ τὸ Μοναστήρι.

* * *

Σὲ λίγο καιρὸ ἡ μονάκριβη κόρη τοῦ Αὐτοκράτορα, ποὺ ἦταν ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνὸς (ποὺ ἐβασίλευσε τὸ 1081-1118), ἀρρώστησε βαριά. Εἶχε τὴν ἴδια ἀρρώστεια ποὺ εἶχε πάθει στὴν Κύπρο ὁ Βουτομύτης. Τότε ἀκόμα ἦταν ὁ Βουτομύτης στὴν Πόλη καί, σὰν ἔμαθε τὸν καημὸ τοῦ Αὐτοκράτορα καὶ τὰ τῆς ἀρρώστειας, πῆγε στὸ παλάτι. Διηγῆθηκε στὸν Ἀλέξιο πῶς ἔπαθε ὁ ἴδιος στὴν Κύπρο τὴν ἴδια ἀρρώστεια καὶ πῶς ἐθεραπεύθη μὲ τὴν θεία δύναμη. Καὶ πρόσθεσε:

— Θέλημα Θεοῦ εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας νὰ ξαναπαῖρῃ στὴν Κύπρο καὶ πρέπει νὰ βοηθηθῆ ὁ ἀσκητὴς Ἡσαίας νὰ χτίσῃ τὸ Μοναστήρι. Μονάχα ἔτσι θὰ γιαιτρευθῆ ἡ πολυαγαπημένη σου κόρη, πολυχρονεμένε μου Βασιλιά, γιατί ἡ Παναγία τέτοια προσταγὴ ἔδωσε στὸν ἅγιον ἐκεῖνον ἄνθρωπο».

Ὁ Ἀλέξιος μὲ χαρὰ τᾶκουσεν αὐτά. Βέβαια μὲ λύπη θ' ἀποχωριζόταν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας. Μὰ ἡ πατρικὴ ἀγάπη εἶναι πολὺ δυνατὴ! Πρόθυμα λοιπὸν δέχτηκε ὁ Αὐτοκράτορας νὰ δώσῃ τὴν εἰκόνα. Ἀπὸ κείνη τῆ στιγμὴ ἡ κόρη του ἄρχισε νὰ γίνεταὶ καλλίτερα καὶ σὲ λίγες μέρες ἔγινεν ἐντελῶς καλά.

Μὰ ὁ Ἀλέξιος ἀργότερα σκέφθηκε νὰ κρατήσῃ τὴν εἰκόνα καὶ νὰ στείλῃ στὴν Κύπρο ἀντίγραφο. Τότε λένε πῶς ἡ Παναγία παρουσιάσθη στὸν ὕπνο του καὶ τοῦ εἶπε νὰ στείλῃ στὴν Κύπρο τὴν παλαιὰ εἰκόνα κι' αὐτὸς νὰ κρατήσῃ τὸ ἀντίγραφο. Τρομαγμένους τὸ πρῶτ' ὁ Ἀλέξιος, ἀποφάσισε νὰ στείλῃ τὴν παλαιὰ εἰκόνα στὴν Κύπρο. Μεγάλῃ συνοδείᾳ κληρικῶν συνόδευε τὴν εἰκόνα, ποὺ μὲ ἐπίτηδες σταλμένο καράβι ξαναστάληκε στὴν Κύπρο.

Μεγάλῃ πομπῇ ἀπὸ τὴν παραλία ἔφερε στὰ βουνὰ τοῦ Κύκκου τὴν εἰκόνα. Ὁ ἀσκητὴς Ἡσαίας μὲ χαρὰ τὴν δέχτηκε. Ἐχτίσε καὶ μεγάλωσε τὸ Μοναστήρι. Ἐκάλεσε καὶ ἄλλους μοναχοὺς νὰ τὸν βοηθήσουν. Εὐρῆκε καὶ χρήματα ἄφθονα. Κ' ἔτσι ἰδρύθη ἀπὸ τὸν Ἡσαία τὸ Μοναστήρι τοῦ Κύκκου, ποὺ ἔγινε τὸ πιὸ πλούσιο Μοναστήρι ὅλης τῆς Κύπρου. Κ' εἶναι καὶ σήμερον σπουδαιότατο Ἑλληνοχριστιανικὸ προσκύνημα.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΕΛΠΙΖΕΤΑΙ Ο ΑΜΑΡΤΩΛΟΣ

Κάποιος μοναχὸς εἶχε πέσει στὸ ἀμάρτημα τῆς πορνείας. Γι' αὐτὸ κάθε μέρα μὲ δάκρυα καὶ προσευχὲς ζητοῦσε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Μὰ δὲν κατώρθωνε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' τὴν κακὴ συνήθεια. Ἦταν αἰχμάλωτος στὸ πάθος του. Δὲν ἔπαυε ὅμως νὰ ζητῇ συγχώρησι ἀπ' τὴ θεία εὐσπλαγχνία.

Κάθε φορά, γυρίζοντας ἀπ' τὸν τόπο τῆς ἀμαρτίας, ἔμπαινε στὴν Ἐκκλησία. Ἐπεφτε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἔλεγε: «Ἐλέησόν με, Κύριε! Ἐλευθέρωσέ με ἀπ' τὸ φοβερὸ πάθος μου, ποῦ μοῦ πληγώνει τὴν ψυχή. Δὲν τολμῶ, Κύριε, νὰ σηκώσω τὰ μάτια μου γιὰ ν' ἀντικρύσω τὸ ἅγιο πρόσωπό σου. Λυπήσου με, Κύριε».

Φεύγοντας ἀπ' τὴν Ἐκκλησία, πάλιν ἔπεφτε στὸν βόρβορο. Μὰ ὅμως δὲν ἔχανε τὴν ἐλπίδα του γιὰ τὴ σωτηρία του. Κατέφευγε πάντοτε κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ δάκρυα στὸν Θεό. Μὰ καὶ πάλι δὲν ἔσπαζε ὀριστικὰ τὶς ἀλυσίδες τῆς σκλαβιᾶς του. Ἐξακολουθοῦσε νὰ βρίσκεται μέσα στὸν βόρβορο.

Πέρασαν ἔτσι δέκα χρόνια. Βλέπετε, ἀδελφοί, τὴν ἀμέτρητη ἀνοχή καὶ τὴν ἄπειρη φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου; Πάντοτε μακροθυμεῖ καὶ ὑπομένει τὶς φοβερὲς ἀνομιές καὶ ἀμαρτίες μας.

Μιὰ μέρα ὁ ἀδελφός, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀμαρτία, μπῆκε πάλι στὴν Ἐκκλησία θρηνῶντας καὶ ἀναστενάζοντας καὶ ζητῶντας, ὅπως συνήθως, τὴ θεία συμπάθεια καὶ συγχώρησι. Μὰ αὐτὴν τὴν φορά ἡ προσευχή του ἦταν πιὸ θερμῆ. Τότε ὁ Διάβολος, ἐπειδὴ εἶδε πὼς δὲν μπορούσε νὰ κερδίσῃ ὀριστικὰ τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, παρουσιάζεται μπροστὰ του ὀλοφάνερα. Τὸν κυττάζει στὸ πρόσωπο κι' ὕστερα κράζει πρὸς τὸν Χριστό: «Τί ὑπάρχει ἀνάμεσά μας, Χριστέ; Ἡ ἄπειρη εὐσπλαγχνία σου μὲ νικᾷ καὶ μὲ συντρίβει. Γιατί δέχεσαι αὐτὸν τὸν ἄσωτο, ποῦ καθημερινὰ σοῦ λέγει ψέμματα καὶ περιφρονεῖ τὸ κράτος σου; Γιατί μακροθυμεῖς καὶ τὸν ἀνέχεσαι; Δὲν καταδικάζεις τοὺς μοιχοὺς καὶ τοὺς ἀνηθίλους καὶ ὅλους τοὺς ἀμαρτωλοὺς; Ἀληθινά, δὲν εἶσαι δίκαιος, οὔτε ἀμερόληπτος! Ἐμένα γιὰ τὴ μικρὴ παράβασι τῆς ἀλαζονείας μὲ γκρέμισες κάτω ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ αὐτόν, ποῦ εἶναι ψεύτης καὶ ἀνήθικος καὶ ἄσωτος, τὸν ἀνέχεσαι καὶ δὲν τὸν τιμωρεῖς».

Ἄφου εἶπε αὐτὰ ὁ Διάβολος, σῶπασε! Τότε ἀκούσθηκε μιὰ φωνὴ ἀπ' τὸ Θουσιαστήριο, ποῦ εἶπε: «Παμπόνηρε καὶ ὀλέθριε δράκοντα! Δὲν χόρτασες, ποῦ κατάπιες ὅλον τὸν κόσμον; Μὰ

σπεύδεις νὰ ἀρπάξης καὶ νὰ καταπιῆς κι' αὐτόν, πού προσῆλθε στὸ ἀνέκφραστο ἔλεος καὶ στὴν ἀπειρὴ εὐσπλαγχνία μου; Ἐγὼ ἔχουσα γι' αὐτόν πάνω στὸν Σταυρὸ τὸ τίμιο αἷμα μου. Ἡ σφαγὴ μου κι' ὁ θάνατός μου εἶναι γιὰ τίς ἀνομίες του. Καὶ σύ, ὅταν ἔρχεται στὴν ἁμαρτία, δὲν τὸν διώχνεις. Τὸν δέχεσαι μὲ χαρὰ καὶ δὲν τὸν περιφρονεῖς οὔτε τὸν ἐμποδίζεις, γιατί ἐλπίζεις νὰ τὸν κερδίσης. Κι' ἐγὼ, πού εἶμαι ἐλεήμων καὶ φιλόνητος, πῶς θὰ τὸν ἐγκαταλείψω; Ἐγὼ, πού εἶπα στὸν ἀπόστολο Πέτρο, πῶς πρέπει κάθε μέρα νὰ συγχωρῶ ὡς ἐβδομῆντα ἑπτὰ φορές τὸν ἀδελφό του, πῶς δὲν θὰ τὸν ἐλεήσω; Ἐφ' ὅσον τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια μου μὲ συντριβή, δὲν θὰ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπό μου ἀπ' αὐτόν. Θέλω νὰ γίνῃ ἰδικός μου. Γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐγὼ σταυρώθηκα. Γι' αὐτοὺς ἄπλωσα τίς παλάμες μου πάνω στὸν Σταυρὸ. Ὅποιος θέλει νὰ σωθῆ καταφεύγει σὲ μένα καὶ σώζεται. Κανένα ἐγὼ δὲν ἀποστρέφομαι, οὔτε διώχνω. Κι' ἂν ἀκόμη σὲ μιὰ μέρα ἁμαρτήσῃ χιλιάδες φορές κι' ἄλλες τόσες φορές ἔλθῃ σὲ μένα μὲ δάκρυα μετανοίας, δὲν θὰ τὸν περιφρονήσω. Γιατί δὲν ἦλθα νὰ προσκαλέσω τοὺς δικαίους σὲ μετάνοια, μὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

Μόλις ἀκούσθηκε αὐτὴ ἡ φωνή, ὁ Διάβολος ἔτρεμε καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ δραπετεύσῃ. Μὰ πάλιν ἀκούσθηκε φωνὴ ἀπ' τὸ θυσιαστήριο λέγοντας: «Ἄκουσε σύ, πού λέγεις, πῶς εἶμαι ἄδικος. Ἐγὼ εἶμαι δίκαιος σὲ ὅλους. Ἐγὼ κρίνω τοὺς ἀνθρώπους ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασι, στὴν ὁποία τοὺς βρίσκω. Αὐτόν τὸν βρῆκα σὲ κατάστασι μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς. Αὐτὴν τὴν στιγμή βρίσκεται στὰ πόδια μου καὶ σὲ ἔχει νικήσει. Θὰ τὸν πάρω λοιπὸν κοντά μου καὶ θὰ σώσω τὴν ψυχὴ του, γιατί δὲν ἔχασε τὴν ἐλπίδα του γιὰ τὴ σωτηρία του. Σὺ θὰ ἰδῆς τώρα τὴ δόξα καὶ τὴν τιμὴ, μὲ τὴν ὁποία θὰ τὸν περιβάλω, καὶ θὰ καταίσχυνθῆς».

Καθὼς λοιπὸν ὁ ἀδελφὸς ἦταν πεσμένος μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔκλαιγε, παρέδωσε τὸ πνεῦμα. Ὁ Σατανᾶς ἐξαφανίσθηκε ντροπιασμένος. Εἶναι πραγματικά, ἀδελφοί, ἀμετρητὴ ἡ εὐσπλαγχνία καὶ φιλονητία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριός μας εἶναι οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος. Ποτέ δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζώμαστε γιὰ τὴ σωτηρία μας, οὔτε νὰ τὴν παραμελοῦμε.

Κάποιος μοναχὸς ρώτησε κάποτε τὸν γέροντά του: «Πάτερ μου, τί ἐννοεῖ ὁ προφήτης, ὅταν λέγῃ: «Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῶ ἐν τῷ Θεῷ αὐταῦ;». Τότε ἀπάντησε ὁ γέροντας: «Ἐννοεῖ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας. Αὐτοὺς τοὺς λο-

γισμούς, πού ζητοῦν νά μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπ' τόν Θεό, πρέπει νά τοὺς καταπολεμοῦμε λέγοντας: Ὁ Κύριος εἶναι καταφυγή μου, καὶ αὐτὸς θὰ ἀποσπᾶσῃ καὶ θ' ἀπομακρύνῃ τὰ πόδια μου ἀπ' τὴν παγίδα».

Κάποιος ἀπ' τοὺς πατέρας διηγεῖται, πὼς στὴ Θεσσαλονίκη ὑπῆρχεν ἓνα ἀσκητήριον παρθένων. Μιὰ δὲ ἀπ' αὐτὲς ἔφυγε ἀπ' τὸ μοναστήρι κι' ἔζησε πολὺν χρόνον στὴν ἁμαρτία. Κάποτε ὁμοίως μετανόησε εὐλικρινᾶ καὶ πῆρε τὴν ἀπόφασιν νά ἐπιστρέψῃ στὸ κοινὸβίό της. Ἐπεσε μπροστὰ στὴν πύλῃ καὶ πέθανε. Ἀπεκαλύφθη δὲ σὲ κάποιον ἀπ' τοὺς ἁγίους ὁ θάνατός της. Εἶδε τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, πού ἦλθαν νά παραλάβουν τὴν ψυχὴ της. Δαίμονες τοὺς ἀκολουθοῦσαν. Καὶ ὅταν ἔγινε διάλογος μεταξύ τους, οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἔλεγαν: «Ἦλθε μὲ ἀληθινὴ μετάνοια». Οἱ δὲ δαίμονες ἀντέλεγαν: «Ἐμᾶς ὑπηρετεῖ τόσον χρόνον. Οὔτε πρόλαβε νά μπῆ στὸ κοινὸβίον. Πῶς λοιπὸν λέγετε, πὼς μετάνοιωσε;». Τότε ἀπάντησαν οἱ ἄγγελοι: «Ἀφ' οὗτου ὁ Θεὸς εἶδε τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ἀπόφασιν, ἐδέχθη τὴν μετάνοιά της. Μὲ τὴν ἀκλόνητην ἀπόφασίν της νά γυρίσῃ στὸ μοναστήρι ἦταν κυρία τῆς μετανοίας. Μὰ κύριος τῆς ζωῆς της ἦταν ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων». Τότε οἱ δαίμονες ντροπιᾶσθησαν καὶ ὑπεχώρησαν.

(Ἀπὸ τὰς διηγήσεις τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου).

«Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν».

(Μαθ. θ', 13).

«Ὁ οὐράνιος πατέρας θέλει τὴν μετάνοιαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ὄχι τὴν κόλασίν του».

(Ἰουστίνος ὁ Μάρτυς).

«Ὁ Θεὸς δὲν ἐκάλεσε σὲ μετάνοια τοὺς δικαίους ἢ τοὺς σώφρονες, ἀλλὰ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς ἀκολάστους καὶ τοὺς ἀδίκους».

(Ἰουστίνος ὁ Μάρτυς).

«Ἐκεῖνοι, πού μετανοοῦν γιὰ ὅσα ἁμάρτησαν, θ' ἀποφύγουν τὴν μέλλουσα τιμωρία».

(Ἰουστίνος ὁ Μάρτυς).

«Κατὰ τὸν χρόνον τῆς παρουσίας ζωῆς μᾶς δέχεται ὁ Θεός. Ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας εἶναι ὁ πιὸ κατάλληλος καιρὸς γιὰ τὴ σωτηρία. Καιρὸς κατάλληλος. Ποιὸς εἶναι αὐτός; Ἡ ἐπίγειος ζωὴ. Τὰ ἔτη, πού τὴν ἀποτελοῦν, εἶναι ἔτη δωρεᾶς καὶ χάριτος ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ... Τώρα εἶναι δυνατὸν νά ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπ' τὴν ἁμαρτία καὶ ν' ἀπολαύσῃ ἀνεκτίμητα πνευματικὰ ἀγαθὰ. Ὁ Θεὸς μᾶς δίνει τὴν προθεσίμια αὐτὴ τοῦ χρόνου, κατὰ τὴν ὁποία εἶναι δυνατὴ ἡ συγχώρησις ὄλων τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ παρελθόντος. Γιὰ τοῦτο ἡ Ἁγία Γραφή ὀνομάζει τὸν χρόνον αὐτὸν κατάλληλον, ἐπειδὴ σ' αὐτὸν ὁ Θεὸς δέχεται καὶ τοὺς μεγάλους ἁμαρτωλοὺς. Ὅχι ἀπλῶς τοὺς δέχεται, μὰ καὶ τοὺς ἀνυψώνει σὲ ὑψίστην τιμὴν... Ἄς προσέλθωμε λοιπὸν σ' Αὐτὸν κι' ἄς παρουσιάσωμε ἐνάρετη ζωή».

(Χρυσόστομος)

ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Εἰς τὴν "Υψωσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

(14 Σεπτεμβρίου 1956)

«Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον».

Ὁ δρόμος πρὸς τὸν Γολγοθᾶν ἦταν σκληρὸς καὶ ἀνηφορικὸς. Ἐγίνετο ὅμως ἀκόμη πῦθ δυσκόλος, διότι τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ Σταυροῦ ἐπίεζε τὸν Κατάδικον. Ταλαιπωρημένος ὁ Κύριος καὶ ἐξηντημένος ἀπὸ τὰ προηγούμενα μαρτύρια, ὕστερα ἰδίως ἀπὸ τὴν αἰμορραγίαν τῆς «φραγγελώσεως», μετὰ πολλὴν δυσκολίαν σύρει τὰ βήματά του πρὸς τὸν Γολγοθᾶν (βαστάζων τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ). Βαρὺ τὸ φορτίον. Ἀλλὰ τὸ ἐσήκωσε ὁ Κύριος, διὰ τὴν προσφέρει ἐν συνεχείᾳ τὴν σταυρικὴν του θυσίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Σήμερον δὲ ἡ Ἐκκλησία προβάλλει τὸν τίμιον Σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ ἀτενίζομεν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς αὐτόν, διὰ τὴν ἐμπνευσθῶμεν τὸ φρόνημα τῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς ὑπομονῆς εἰς τὰς περιπτώσεις, πὺ καλούμεθα νὰ βαστάσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Σταυρὸν τοῦ χριστιανικοῦ καθήκοντος.

1. Ὅταν ἄλλοτε διεκήρυττε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἄρῃ ὁ Χριστιανὸς τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ, καθώριζεν ἕνα ἀπαραίτητον καθήκον διὰ κάθε πιστόν· τὸ «ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ». Εἶπεν ὅμως σαφῶς ὅτι, ἐνῶ δι' ἔχεινον φορτίον ὑπῆρξεν ὁ βαρὺς σταυρὸς, δι' ἡμᾶς τὸ φορτίον θὰ εἶναι μᾶλλον ἐλαφρόν· «ὄ γὰρ ζυγὸς μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστίν». Ἡ φράσις του «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς», μᾶς ἐνθαρρύνει μετὰ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι πλησίον Του θὰ αἰσθανώμεθα ἐλαφρότερον τὸν ἀγῶνά μας· καὶ ἡ πρόσκλησις νὰ ἄρωμεν τὸν ζυγὸν Του συνδέεται μετὰ τὴν ρητὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι ὁ ζυγὸς αὐτὸς εἶναι χρηστός, δηλ. χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος, καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν.

Ἐὰν τὴν διαβεβαίωσιν αὐτὴν τοῦ Κυρίου ἐπροσέχαμεν ὅπως πρέπει, πόσον καλύτερο χριστιανὸν θὰ ἦμεθα! Ἀλλὰ συνήθως παρουσιάζεται μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν μεγάλη μερὶς ἀνθρώπων μετὰ πολλὴν ἐπιφυλακτικότητα ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ. Δὲν προθυμοποιῦνται πολλοὶ νὰ ἐνταχθῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν παράταξιν, καὶ δὲν ἀποφασίζουσιν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν χριστιανικὴν ζωὴν ὡς ἠθικὴν γραμμὴν τοῦ βίου των, διότι θεωροῦν ὅτι εἶναι βαρὺ τὸ φορτίον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ὅτι δηλ. ἐπιβάλλει πολλὰ πράγματα βαρεῖα καὶ δυσβάστακτα. Ὁ Κύριος ὅμως, βαστάζοντας τὸν βαρὺν σταυρὸν καὶ ἐλαφρύνοντας ἀντιθέτως τὸ ἰδικὸν μας φορτίον, ἐτόνισε ρητῶς διὰ τοῦ Εὐ-αγγελίου ὅτι, «αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν». Διὰ τὴν νὰ μὴ μείνῃ δὲ ἡ παραμικρὰ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Νόμος τοῦ Κυρίου καὶ αἱ ἐντολαὶ Του εἶναι προσιτὰ εἰς ἡμᾶς καὶ ἐφαρμόσιμοι, ἐδήλωσεν, ὅτι «ὡς τὰ ἐν ἡμῖν ἢ μία κραταία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται». Διαβεβαιώνει δηλ. ὁ Κύριος ὅτι ὅλαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ θεοῦ νόμου θὰ ἐκτελεσθῶν ὅπως ἂν ἴθι μετὰ τῆς παραμικρᾶς λεπτομερείας. Ἄρα ἡμποροῦν νὰ ἐκτελεσθῶν καὶ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων.

2. Ἐπομένως, ἅς μὴ παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν προσπάθειαν καὶ ἅς μὴ σπεύδουσιν νὰ λοξοδρομοῦν πολλοὶ, προφασιζόμενοι προφάσεις ἐν

ἀμαρτίας, ὅτι δῆθεν εἶναι ἀκατόρθωτος ὁ κατὰ Χριστὸν ὑπογραμμὸς τοῦ βίου. Συνήθως δὲ ὅσοι σπεύδουν νὰ ἀποφανθοῦν περὶ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ὅτι εἶναι φορτίον βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, δὲν ὁμιλοῦν ἐκ πείρας. Δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐδοκίμασαν τὴν χριστιανικὴν ζωὴν, δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἐκοπίασαν διὰ νὰ βαστάσουν τὸ φορτίον τοῦ Χριστοῦ. "Ὅσοι ἐκοπίασαν, βλέπουν ὅτι ἡ προσπάθειά των ἰκανοποιεῖται. Καὶ συνεχῶς αὐξάνει ἡ πρόοδος των. Καὶ ὅταν ἔχουν πτώσεις καὶ ἐλλείψεις, δὲν ἀποθαρρύνονται. Συνεχίζουσι τὴν προσπάθειαν. Καὶ ὅταν ἔχουν δοκιμασίας, μεγάλας ἢ μικράς, εἶναι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς ὑπομονῆς, οἱ ἀφορώντες εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν». Στρέφουσι τὰ βλέμματα εἰς Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος ἐβάστασε τὸν βαρὺν Σταυρὸν, διὰ νὰ πάρουν θάρρος καὶ δύναμιν. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ ἡ ἐξῆς περίπτωσις ἐνὸς σοβαρὰ τραυματισμένου στρατιώτου τοῦ τελευταίου πολέμου. Καθ' ὃν χρόνον ἄλλοι ἐξεδήλωναν τὴν συμπάθειάν των, βλέποντες πόσον ὑπέφερον ἀπὸ τοὺς πόνους, αὐτὸς εἶχεν ἀπέναντί του τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ παρηγορεῖτο καὶ ἐνεθαρρύνετο μὲ τὴν σκέψιν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπόνεσε γιὰ μᾶς πολὺ περισσότερον ὅσον καὶ ἂν ὑποφέρω ἐγώ, ποτὲ δὲν θὰ πονέσω ὅσον ὁ Χριστὸς. Αὐτὴ ἡ σκέψις τοῦ ἐνίσχυσε τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐγκαρτέρησεν εἰς τοὺς πόνους. Καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ ζήσωμεν ὡς ἠθικαὶ προσωπικότητες, δὲν πρέπει νὰ ἀποκάμωμεν παλαιότες πρὸς τὰς θλίψεις τοῦ βίου ἢ ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῆς ἀμαρτίας. Ἐφ' ὅσον ὁ «Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν», διατί ἡμεῖς νὰ μὴ κακοπαθῶμεν διὰ τὸ θέλημά του, βαστάζοντες τὸν σταυρὸν μας; Οἱ ἄνθρωποι τοῦ καθήκοντος δὲν ἐγκαταλείπουν τὸν ἀγῶνα, διὰ νὰ γίνουσι λιποτάκται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, λέγοντες ὅτι εἶναι βαρὺς ὁ σταυρὸς τῆς ὑπομονῆς ἢ ὁ σταυρὸς τῆς πάλης πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίας μας. Βέβαια εἶναι σταυρὸς· δὲν εἶναι παιχνίδι. "Ὅταν ὁ Κύριος εἶπε τὸ «ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι», σταυρὸν ὠνόμασε τὸ καθῆκον. Δὲν ἐννοοῦσε νὰ σηκώσωμεν κανένα βαρὺν ξύλινον σταυρὸν, ἀλλὰ ἐννοοῦσε νὰ ἐκτελοῦμε μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν τὸ καθῆκόν μας, ὅσον βαρὺ καὶ ἂν εἶναι. Μπορεῖ νὰ εἶναι μιά ἀρρώστεια, μιά ἀνέχεια, ἓνας πειρασμὸς οἰκογενειακῆς φύσεως, μιά ἄλλη δοκιμασία, οἰαδήποτε θλίψις συνοδευομένη ἀπὸ πόνους, εἴτε σωματικῶς εἴτε ψυχικῶς. Εἰς ὅλας αὐτάς τὰς περιπτώσεις ἡ ὑπομονὴ εἶναι καθῆκον καὶ σταυρὸς ἐπιβεβλημένος. Καθῆκον ἐπίσης καὶ σταυρὸς εἶναι ἡ ἀντιπάσης θυσίας ἐμμονὴ εἰς τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

3. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ἀγαπητοί, ὅτι ὁ Κύριος, βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀξιών νὰ βαστάσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἰδικόν μας, δὲν ὁμοιάζει πρὸς τοὺς ἄλλους διδασκάλους, οἱ ὅποιοι ἀρκοῦνται εἰς τὴν θεωρίαν. Ἐπάρχουν πολλοί, οἱ ὅποιοι φορτάνουν τοὺς ἄλλους μὲ διαταγὰς, καὶ οἱ ἴδιοι δὲν βάζουν οὔτε τὸ δακτυλάκι τους διὰ νὰ βοηθήσουν. Ὁ Κύριος ὅμως ὠνόμασε ἐλαφρὸν τὸ φορτίον τῶν ἐντολῶν του, διότι ἔρχεται Ἐκεῖνος νὰ δώσῃ χεῖρα βοήθειας. Ἡμεῖς ἀπλῶς θὰ δεῖξωμεν τὴν διάθεσιν καὶ τὴν καλὴν μας προσπάθειαν. Καί, τρόπον τινά, μόλις κάπως ὑψώσωμεν τὸ χέρι, ζητοῦντες βοήθειαν, θὰ ἴδωμεν τὸν Κύριον νὰ τείνῃ τὸ δικό Του χέρι εἰς βοήθειαν μας. Ὁ Σταυρὸς Του εἶναι μιά πηγὴ δυνάμεως. Εἰς τὴν γλώσσαν τὴν θεολογικὴν ὁ Σταυρὸς θεωρεῖται πηγὴ θείας Χάριτος. Αὐτὴ ἡ θεία Χάρις, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Σταυρὸν καὶ μεταδίδεται διὰ τῶν ἁγιαστικῶν μυστηρίων, εἶναι μιά δύναμις ἠθικῆς ἀναπλάσεως, τὴν ὁποίαν, ὅταν ἐγκλωπῆ ὁ ἄνθρωπος, ἔρχεται ὥρα ποὺ βλέπει τὴν πρόοδον τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ λέγει· ἐγὼ κατὰφερα νὰ φθάσω εἰς αὐτὸ τὸ εὐχάριστον σημεῖον; ἐγὼ κατάρ-

θωσα νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ ἐκεῖνα, πού ἄλλοτε μὲ κρατοῦσαν μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεόν; Καὶ ὁ Παῦλος λέγει σχετικῶς· «οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ». Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ συνετέλεσε νὰ φθάσω ἐδῶ, πού ἔφθασα.

Ἄς προσπαθοῦμε λοιπὸν νὰ βασταίζωμεν σταθερὰ τὸ ἐλαφρὸν φορτίον τοῦ θείου θελήματος. Ἄς εἰμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ δι' ἡμᾶς Σταυρωθέντος προχωροῦντες, θὰ φθάσωμεν, «πεφορτισμένοι» καὶ «ἄροντες τὸν σταυρὸν» μας, εἰς τὸ τέρμα τὸ αἰσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅπου Ἐκεῖνος θὰ ἀναπαύσῃ καὶ θὰ εὐφράνη αἰωνίως ἡμᾶς.

Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν Λουκᾶ

(7 Ὀκτωβρίου 1956)

Δύο συνοδεῖαι

«Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πόλει τῆς πόλεως,
καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς».

Δύο συνοδεῖαι συναντῶνται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μικρᾶς πόλεως Ναῦν. Ἡ μία εἶναι ἡ συνοδεῖα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· μετ' αὐτοῦ «συνεπορεύοντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολλός». Ἡ δευτέρα συνοδεῖα ἤρχετο μέσα ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐκ τῆς ὁποίας «ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἷδος μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ αὐτῇ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανός ἦν σὺν αὐτῇ». Ἡ πρώτη περιβάλλει καὶ συνοδεύει τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς. Ἡ δευτέρα κηδεύει ἕνα νέον νεκρὸν καὶ πλαισιώνει τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, εἰς δύο ἀντιπροσωπευτικὰς συνοδεῖας, συνητήθησαν παρὰ τὴν πόλιν τῆς Ναῦν.

Ἄλλὰ καὶ μῆπως καὶ μέσα σὲ κάθε κοινωνία δὲν ξεχωρίζουν πάντοτε οἱ δύο ἀντίθετες αὐτὲς συνοδεῖες; Ἄς τις δοῦμε λοιπὸν κάπως πιὸ κοντά.

Πράγματι· πλῆθος μέγα, συνοδεῖαν καὶ παράταξιν πολυάριθμον ἀποτελοῦν, εἰς κάθε ἐποχὴν καὶ εἰς κάθε κοινωνίαν, οἱ ἄνθρωποι πού, ἐνῶ θέλουσιν νὰ ζήσουν καὶ νὰ χαροῦν τὴν ζωὴν τους, εἰς τὴν πραγματικότητα ἀκολουθοῦν πορείαν πρὸς θάνατον. Ἐξηγοῦμεθα. Τὴν ἐξήγησιν μᾶλλον ἄς τὴν δώσῃ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁμιλεῖ δὲ ρητῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ περὶ «νεκρῶν ἔργων» (Ἐβρ. 6,1. 9,14.). Μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτὸν τονίζεται ρητῶς ὅτι ὑπάρχουν ἔργα καὶ τρόποι ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, πού φθείρουν τὰ άτομα καὶ τοὺς λαοὺς καὶ ὀδηγοῦν εἰς τὸν θάνατον. Ποῖα εἶναι τὰ ἔργα αὐτά; Εἶναι φανερὸν ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν γένει. «Ἡ ἁμαρτία ἀποκύει θάνατον», λέγει ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος (1,15), ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε τὸ ἐπιγραμματικὸν ἐκεῖνο· «τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. 6,23). Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως λοιπὸν αὐτῆς ἐλέχθη ὅτι, ὅταν διαπράττωμεν κάποιαν ἁμαρτίαν, καὶ δὴ ὅταν ἐπιμένῃ κανεὶς εἰς πράγματα ἐφάμαρτα, ἐντάσσει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν παράταξιν πού ὀδηγεῖ πρὸς τὸν θάνατον.

Διὰ νὰ μὴ φαίνωνται δὲ κάπως θεωρητικὰ καὶ ὡς ξηρὰ ἠθικολογία τὰ λόγια αὐτιά, ἄς ἔλθωμεν πλησιέστερα πρὸς τὴν πραγματικότητα· καὶ ἄς ἴδωμεν πῶς συμβαίνει νὰ ἀκούωμεν ἀπὸ πολλοὺς τὴν ἀπαισιόδοξον φράσιν «ζωὴ εἶν' αὐτὴ ἡ θάνατος;» Ἐμβαθύνετε, ἀγαπητοί, εἰς τὴν ἀπαισιόδοξον

αὐτὴν ψυχολογίαν καὶ προσπαθήσατε νὰ τὴν ἐξηγήσετε. Δὲν λέγω, ὑπάρχουν οἱ δυσκολίες, οἱ ἀντιξοότητες καὶ οἱ θλίψεις εἰς τὴν ζωὴν, ποῦ συμβάλλουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπαισιόδοξον ἐντύπωσιν. Ἄς μὴ σταθοῦμε ὅμως εἰς τὴν ἐπιφάνεια. Διότι τὰ λυπηρὰ τοῦ βίου γεγονότα δὲν εἶναι τὰ αἷτια, ἀλλ' εἶναι τὰ ἀποτελέσματα ἄλλων βαθυτέρων αἰτιῶν. Κάποια ἀπομάκρυνσις, εἴτε μερικὴ εἴτε γενικωτέρα, ἀπὸ τὸν ἠθικὸν νόμον προηγεῖται συνήθως καὶ ἔπονται ὡς συνέπειαι τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα, ποῦ κάνουν πολλοὺς νὰ θεωροῦν τὴν ζωὴν ὡς βῆρος καὶ τὸν θάνατον ὡς λύτρωσιν. Ὅταν δὲν ὑπάρχῃ τέτοιον προηγούμενον (ἁμαρτίας καὶ ἠθικοῦ ἐκτροχιασμοῦ), τότε ὁσαδῆποτε δευρὰ καὶ ἂν μᾶς εὗρουν, δὲν εὕρισκεν θέσιν ἢ ἀπαισιοδοξία. Ἡ ὑπομονή, ἡ ἡρωϊκὴ ἀντιμετώπισις τῶν πραγμάτων καὶ τῶν περιστάσεων, ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεὸν παρέχει τὴν λύσιν, λύσιν δὲ αἰσίαν, ὄχι ἀπαισίαν καὶ ἀπαισιόδοξον.

2. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐγκεῖται ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ. Αὐτοὶ δὲν ἐντάσσονται εἰς τὴν συνοδείαν τοῦ θανάτου. Ἐφ' ὅσον φροντίζουν ν' ἀποφεύγουν τὴν ἁμαρτίαν, δὲν τοὺς ἀπολείπει καὶ ἡ ἐλπίς καὶ ἡ αἰσιοδοξία. Αἰσθάνονται ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς. Ὅταν ὁ Κύριος ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς παρατάξεως αὐτῆς, διεκήρυττεν «ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Ἔθεσε τὸν ἑαυτόν του ὡς πρότυπον, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀληθῆ πίστιν, ποῦ μᾶς ἀπεκάλυψεν, καὶ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀγίαν, ποῦ μᾶς ἔδειξε. Διεβεβαίωσε δὲ ὅτι «ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον», διὰ νὰ τόνισῃ ὅτι ἡ παράταξις Του δὲν εἶναι ἀπλῶς παράταξις ζωῆς, ἀλλὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Μὲ τὴν ἴδιαν πάλιν ἔμφασιν ἐτόνιζεν, ὅτι «ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι», διὰ νὰ ἐξάρῃ ὅτι κοντὰ τοῦ ὀνόματος θὰ εὗρῃ τὸ πλήρωμα τῆς ζωῆς, τὴν πλήρη χαρὰν καὶ τὴν αἰωνίαν ζωὴν. Καὶ ἄς μὴ θεωρηθοῦν πάλιν ὡς τολμηροὶ δογματισμοὶ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου. Διότι εἶναι πραγματικὸς ὅτι ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς εἶναι συγκρατημένος εἰς ὅλα. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν φθείρεται εὐκολα, ὅπως ἕνας ἄλλος ποῦ ἐκτίθεται εἰς ψυχικοὺς καὶ σωματικοὺς κινδύνους. Ὁ χριστιανὸς θὰ κινηθῇ πάντοτε ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ θεμιτοῦ καὶ τοῦ δέοντος. Δὲν θὰ φθαρῇ εἰς ἄτακτον βίον. Δὲν θὰ σπαταλήσῃ τὴν νεότητά του «ζῶν ἄσώτως». Θὰ κυριαρχήσῃ ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὥστε νὰ μὴ ἐξωθήται εἰς τὸ οἰονδήποτε πάθος ποῦ κλονίζει τὴν υγείαν, τὰ νεῦρα, τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν, τὴν ἀρμονίαν πρὸς τὸ περιβάλλον του. Θὰ ἔχη λοιπὸν ζωὴν ἡσυχον, χωρὶς τὰς δηλητηριώδεις τοξίνας τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἐλεύθερος ἀκόμη ἀπὸ ἀγωνιῶδη μέριμναν διότι πιστεύει—καὶ τὸ βλέπει—ὅτι «οἱ ἐχθροὶ τοῦ ὄντος τὸν Κύριον οὐκ ἐλάττωθήσονται πάντες ἀγαθοῦ». Καὶ εἰς τὰς θλίψεις του ἀκόμη εἶναι συγκρατημένος ὄχι «ὡσπερ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει· δὲν τὸν λυώνει ἡ ἀπελπίσια. Νομίζετε ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι μικροὶ συντελεσταὶ ζωῆς καὶ εὐημερίας; Ἄλλ' εἶναι εὐτόχημα ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας μᾶς ὑπάρχει ἀρκετὴ κατανόησις περὶ τούτου. Καὶ ὡς παράταξις τοῦ Χριστοῦ ἡ συνοδεία τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ζωῆς, ἔχει πολλοὺς ἐκλεκτοὺς ὁπαδοὺς... Δὲν μᾶς χρειάζεται σήμερον ὁ φανὸς τοῦ Διογέ- νους, διὰ νὰ ἀνακαλύψωμεν ἕνα «ποιοῦντα χρῆστοςότητα». Ἐὰν εἶναι μεγάλη ἡ συνοδεία τοῦ θανάτου, αὐξάνει ὁμως καὶ ἡ συνοδεία τῆς ζωῆς. Καὶ τὸ μέλλον ἀνήκει εἰς τὴν τελευταίαν.

Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν Λουκᾶ (14 Ὀκτωβρίου 1956)

Ἡ σπορά τῶν ἰδεῶν

«Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ
σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ».

Εὐρισκόμεθα ἤδη εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς σπορᾶς. Ὁ γεωργικὸς καὶ ἀγρο-
τικὸς κόσμος ἔχει κινητοποιηθῆ, διὰ τὰ σπείρη τὴν γῆν. Παραλλήλως ὅμως
καὶ εἰς τοὺς ἀστικούς πληθυσμούς συμπύπτει κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἡ ἐναρ-
ξίς τῆς πνευματικῆς σπορᾶς καὶ καλλιέργειας. Ἦρχισαν τὰ μαθήματα εἰς
τὰ σχολεῖα. Ἀρχίζουν καὶ ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἰ ἐργασίαι τῆς πνευ-
ματικῆς σπορᾶς. Κατηχητικὰ σχολεῖα, κηρύγματα εἰς τοὺς ναοὺς, ποικίλαι
ἄλλαι συγκεντρώσεις καὶ κύκλοι καὶ ομάδες ἀπασχολοῦν τοὺς ἐνδιαφερομένους
διὰ κάτι ἀνώτερον καὶ πνευματικώτερον, εἴτε ἀτομικῆς εἴτε κοινωνικῆς ση-
μασίας. Ἡ παραβολὴ ὅμως ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν σπορὰν τοῦ θεοῦ λόγου,
τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας· καὶ θέτει ἐνώπιόν μας τὸ ζήτημα τῆς ἰδεολογικῆς
σπορᾶς, τῆς ὁποίας ἡ σημασία εἶναι πολὺ μεγάλη. Περί αὐτῆς λοιπὸν ἄς
ὀμιλήσωμεν.

1. Ὅπως τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτά, διὰ τὰ βλαστήσουν καὶ καρποφορή-
σουν, προϋποθέτουν κάποιον σπόρον, ἐκ τοῦ ὁποίου φύονται, ἔτσι καὶ
κάθε ἰδέα, διὰ τὰ ριζώσῃ καὶ ἐδραιωθῆ καὶ φέρῃ τὸς προσδοκωμένους καρ-
ποὺς, πρέπει προηγουμένως νὰ ριφθῆ ὡς σπόρος καὶ ὡς σύνθημα· πρέπει νὰ
σπαρῆ καὶ διαδοθῆ εὐρύτατα καὶ ἐπιμελῶς. Τὸ γνωρίζουν αὐτὸ πολὺ καλά
οἱ κήρυκες τῶν διαφόρων θεωριῶν, οἱ κράχτες τῶν διαφόρων προπαγανδῶν,
τὰ ὄργανα τῶν πολυωνύμων κοινωνικῶν, πολιτικῶν καὶ ἰδεολογικῶν ρευ-
μάτων. Καὶ διὰ τοῦτο ἀναπτύσσουν πολλὴν δραστηριότητα εἰς τὸ ἔργον τῆς
σπορᾶς καὶ διαδόσεως τῶν φρονημάτων τους, εἰς τὴν «διαφώτισιν» καὶ ἐνη-
μέρωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, εἰς τὴν κατήχησιν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν,
εὐκαίρως—ἀκαίρως.

Πολὺ περισσώτερον ὅμως πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἡμεῖς οἱ χριστιανοί,
ὡς φορεῖς τῆς ἀληθείας καὶ ὡς παράγοντες ὑγιεῖς καὶ συντηρητικοί, ὅτι
«ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει·
καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ
θερίσει»· καὶ νὰ μᾶς ἀπασχολῆ σοβαρῶς ἡ σπορὰ τῆς ἀληθείας, ποὺ ἠυδὸ-
κησεν ὁ Θεὸς νὰ γνωρίσωμεν.

Ἄς ἐρωτήσωμεν ὅμως ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, ἄρα γε κάμνομεν ὅ,τι
ἠμποροῦμεν εἶνα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τρέχη καὶ δο-
ξάζηται» (Β' Θεσ. γ', 1), γιὰ νὰ σπείρεται καὶ κυκλοφορῆ ἡ χριστιανικὴ
ἀλήθεια καὶ δημιουργῆται χριστιανικὸν κλῆμα; Φροντίζομεν τὰ παιδιὰ μας
σπείροντες εἰς τὰς ψυχὰς των, ἐγκαίρως καὶ ἀφθόνως, τὰ σπέρματα τῆς εὐ-
σεβείας; Τοῦλάχιστον ἐνδιαφερόμεθα νὰ μὴ τοὺς λείπῃ ἡ ἀρμοδιωτέρα κατη-
χητικὴ διδασκαλία; Ἐπιλαμβάνομεθα ἄρα γε πάσης εὐκαιρίας, μετὰ τὰς συζη-
τήσεις καὶ τὰς ἄλλας ἐπαφὰς μας, διὰ τὰ μετοχετεύωνται αἱ ὑγιεῖς χριστια-
νικαὶ ἀρχαὶ καὶ πεποιθήσεις εἰς τὴν ὅλην κοινωνίαν; Ἡ μήπως ἡμεῖς μὲν ἀμε-
λοῦμεν ἢ συστελλόμεθα, δειλιῶμεν καὶ σιωπῶμεν, ἀφήνομεν δὲ τὸ ἔδαφος
εἰς ἄλλους νὰ σπείρουν ἀντὶ τοῦ καλοῦ σπόρου τὰ καταστρεπτικὰ ζιζάνια;

2. Τὴν ἐπαρκῆ σπορὰν, ἐξ ἄλλου, πρέπει νὰ χαρακτηρίζη παραλ-
λῆλως καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν συνθηκῶν τοῦ ἐδάφους. Ὅπως εἰς τὰ φυτικά

σπέρματα—κατὰ τὴν σημερινὴν παραβολὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ δεδομένα τῆς πείρας—τὸ πατὴρ μένον, τὸ πετρῶδες καὶ τὸ ἀκανθῶδες ἐδάφος δὲν προάγει τὴν βλάστησιν, ἐνῶ τὸ γόνιμον ἐδαφος, ἡ ἀγαθὴ γῆ, συμβάλλει ἄριστα εἰς τὴν καρποφορίαν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν σπορὰν τῶν ὑγιῶν καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν (τοῦ δικαίου, τῆς ἀληθείας, τῆς ἀρετῆς) παρεμβάλλονται δυσμενεῖς παράγοντες, ποὺ πρέπει νὰ ἐξουδετερωθῶσιν. Αὐτὸ τὸ νόημα δὲ εἶναι τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ ἔργου τῆς σπορᾶς. Νὰ ἐπισημαινῶνται καὶ νὰ ἀντιμετωπίζωνται ὅλες οἱ ἐνδεχόμενες ἀντιδράσεις. Ἴδού, ἐπὶ εἴκοσιν αἰῶνας τώρα, σπεῖρεται ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία. Καὶ πολλοὶ διερωτῶνται, μὲ πολὺν σκεπτικισμόν, περὶ τῆς καρποφορίας τῆς. Δὲν ἀνεπλάσθησαν βεβαίως κοινωνίαι καὶ λαοὶ ὀλόκληροι. Ἀνεγεννήθησαν ὅμως πλήθη χριστιανῶν ἐξ ὅλων τῶν κοινωνιῶν καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Πῶς συμβαίνει ὥστε μερὶς μὲν ἀνθρώπων νὰ ἀφῆται ἐπὶ τὴν τελειότητα, ἄλλοι δὲ νὰ μὴ ἐπηρεάζωνται ἀπὸ τὸ χριστιανικὸν κλίμα; Δὲν εἶναι τὸ κλίμα, ἀγαπητοί, ὁ μοναδικὸς παράγων διὰ τὴν καρποφορίαν. Εἶναι καὶ τὸ ἐδαφος. Ὅπου λοιπὸν—κατὰ τὰς ἐδαφολογικὰς διακρίσεις τῆς παραβολῆς μας—δὲν αἰρῶνται ἡ σκληρότης τοῦ ἐδάφους, οἱ πέτρες καὶ τὰ ἀγκάθια, δὲν βλαστάνει καὶ δὲν καρποφορεῖ τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα τῶν ὑψηλῶν ἀληθειῶν. Συναντᾷ τὴν ἀδιαφορίαν ἢ καὶ τὴν ἀντίδρασιν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι πῶς νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ἀδιαφόρους καὶ τοὺς ὑπὸ παθῶν ἢ μεριμνῶν ἐμποδιζομένους νὰ δεχθῶν ὡς γῆ γόνιμος τὰς σωτηρίους χριστιανικὰς ἀρχάς. Καὶ πρέπει νὰ βοηθηθῶν καὶ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ ποικίλα ἐμπόδια.

3. Ἐς σημειωθῆ δὲ καὶ τοῦτο· ὅλα τὰ εἶδη τῶν σπόρων δὲν ὀριμάζουσι στὸ ἴδιο χρονικὸν διάστημα· ἄλλα ἐνωρίτερα καὶ ἄλλα ἀργότερα. Τὰ ἀπλούστερα καὶ εὐτελέστερα ἀποδίδουσι συντομώτερον, ἐνῶ τὰ λεπτότερα καὶ ἀξιολογώτερα καρποφοροῦν βραδύτερον. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὀρισμέναις ἰδεολογίαις πιάνουσι εὐκολώτερα, ἐνῶ ἄλλαι, οἱ θετικώτερες καὶ σοβαρώτερες, θέλουσι μακρὸν χρόνον διὰ νὰ ἐδραιωθῶν. Καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν κηρυγμάτων ὀρισμένα γίνονται εὐκολώτερον ἀποδεκτὰ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλα. Ἐνῶ π.χ. αἱ κοινωνικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπεβλήθησαν ἤδη (θεωρητικῶς τουλάχιστον) μέχρι σημείου μάλιστα ὥστε καὶ ἐχθρικά πρὸς τὸν χριστιανισμόν κοινωνικὰ συστήματα νὰ δανεῖζωνται ἐξ αὐτοῦ τὰ συνήματα τῆς ἰσότητος, τῆς ἐλευθερίας κλπ., ἄλλα ἐν τούτοις χριστιανικὰ παραγγέλματα, ἀναφερόμενα εἰς βαθυτέραν ἠθικὴν ἐξυγίανσιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας ὀφίστανται τὴν πολεμικὴν καὶ τὰς ἀντιρρήσεις ἐκείνων, ποὺ δὲν προθυμοποιῶνται νὰ συμμορφωθῶν πρὸς τὰς ἐπιταγὰς π.χ. τῆς ἐντιμότητος, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγνότητος τῶν ἡθῶν, τῆς ἐγκαρτερήσεως εἰς τὸ καθῆκον κ.ο.κ. Διατί ἄρα γε; Διότι φύεται μὲν ὀλίγη χλόη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους (καὶ τὸ στολίζει), διὰ νὰ εἰσχωρήσουσι ὅμως βαθύτερα οἱ ρίζαι τῶν μεγαλυτέρων φυτῶν, ἀπαιτεῖται, ὡς εἴπομεν, ἐκκαθάρσις τῶν ἐδάφους.

Αὕτη εἶναι ἡ ἐξήγησις τοῦ γεγονότος ὅτι ἀνωδύνως μὲν συνομολογοῦν πολλοὶ ὅσα ἐκ τῶν χριστιανικῶν συναισθημάτων διακοσμοῦν καὶ διανθίζουν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μὲ λαμπυρίζοντα χριστιανικὰ στοιχεῖα, ποὺ φιγουράρουσι (μόνον) μὲ τὰ ὀνόματα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀλληλεγγύης, τοῦ ἀλτρουισμού, τῶν αἰτημάτων τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας κλπ. Ὅταν ὅμως, εἴτε αὐτὰ τὰ ἴδια συνήματα εἴτε ἄλλα πνευματικώτερα (λεπτότης συνειδήσεως, ἠθικῆ ἀκεραιότητος, ἄψυγον ἤθος κ.τ.τ.) δὲν ρίπτονται ὡς σπέρματα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ἀλλὰ ἀπαιτοῦν συνέπειαν καὶ θυσίας καὶ ἀξιοῦν νὰ εἰσχωρήσουσι εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν, διὰ νὰ τὰς ἀναπλάσσουν, τότε πέραν τῆς ἀπλῆς σπορᾶς ἀπαιτεῖται γε-

νικωτέρα πνευματική καλλιέργεια, διὰ νὰ μεταβάλῃ τὴν σκληράν, τὴν πετρώδη, τὴν ἀκαθάρτην ψυχὴν εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ γόνιμον. Δὲν εἶναι δηλ. ἀπλῶς ζήτημα σποράς ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν ὑγιῶν, ἀλλὰ καὶ ζήτημα ἀξιοποιήσεως τῆς σποράς αὐτῆς διὰ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἀποφασιστικότητος, διότι πρέπει νὰ ὑπερνικηθοῦν ἀδυναμίαι, ἰδιοτέλειαι καὶ τὰ παρόμοια. Πάντως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ σπορὰ τῆς ἀληθείας (τῆς ἰδέας) κάνει τὴν ἀρχήν, ἡ δὲ περαιτέρω πνευματικὴ καλλιέργεια (ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ) ὀλοκληρώνει τὴν προσπάθειαν, διὰ νὰ γίνουν οἱ ἄνθρωποι «ἀναγεννημένοι οὐκ ἐκ σποράς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα» (Α' Πέτρ. α', 23).

Ἄρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Κατόπιν τῆς ἀποφασισθείσης παρατάσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου, τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐπελήφθη καὶ ἐνέκρινε τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἐν λόγῳ Ταμείου ὡς ἀνεμορφώθη οὗτος.

Οὕτως αἱ ἀναγραφόμεναι διὰ τὸ νέον ἐξάμηνον (Ἰουλίου - Δεκεμβρίου 1956) πιστώσεις ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ :

Διὰ τὰ ἔσοδα	εἰς δραχμὰς 14.976.800
Διὰ τὰ ἔξοδα	» » 12.186.696
Τὸ δὲ πλεόνασμα	εἰς δραχμὰς 2.790.104

Ὁ προϋπολογισμὸς ὀλοκληροῦ τοῦ (18μήνου) οἰκονομικοῦ ἔτους, οὕτω ἀναμορφώμενος, θὰ ἔχη ὡς ἑξῆς :

Ἔσοδα	Δρχ. 44.043.503
Ἔξοδα	» 36.352.066
Πλεόνασμα	Δρχ. 7.691.437

Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Ἱερὰν Μητρόπολιν Αἰτωλοακαρνανίας. Ἐλάβομεν τὰ ὑπ' ἀριθ. 1427/3-9-1956 καὶ 1423/1-9-56 ἔγγραφα ὑμῶν καὶ σὰς εὐχαριστοῦμεν.— Αἶδεο. Νικόλαον Μπάλλαν, Μιστρον, Χαλκίδος. Δὲν δυνάμεθα νὰ σὰς εἰπωμεν πόσα ἔτη ὑπολείπονται διὰ τὴν σύνταξίν σας, ἐφ' ὅσον δὲν γνωρίζομεν τὴν ἡλικίαν σας. Πάντως διὰ νὰ λάβετε σύνταξιν δεῖτε νὰ συμπληρώσετε τὸ 75ον ἔτος τῆς ἡλικίας σας. Ὡς καὶ ἡ ἀρμοδιὰ ὑπερσία τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., πρὸς τὴν ὁποίαν ἄλλοτε εἶχατε ἀπευθυνθῆ, σὰς ἀπήγγησεν, διὰ τὴν ἐξαγορὰν θὰ καταβάλετε δραχμὰς 6.114. Τὸ ποσὸν τοῦτο δύνασθε νὰ ἐξοφλήσετε τμηματικῶς. Ἀπευθυνθῆτε δι' αἰτήσεώς σας εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε.— Αἶδεο. Νικόλαον Κανελλόπουλον, Συγγροῦ 13, Πύργου. Τὸ περιοδικὸν θὰ ἀποστέλλεται εἰς τὴν νέαν σας διεύθυνσιν. Παρακαλοῦμεν, ἐπιστήσατε τὴν προσοχὴν τῶν ταχ. διανομέων τῆς περιφέρειας σας ἐπὶ τῆς ἀνωμαλίας, διὰ τὴν ὁποίαν μὰς γράψετε.— Αἶδεο. Θεμιστοκλῆν Σκλαπενίδην, Λίβρα, Κοζάνης. Συντάξεως δικαιούσθε μόνον σεῖς προσωπικῶς καὶ ὄχι ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας σας. Θανάτος τοῦ δικαιοῦχου, ἡ σύνταξις μεταβιβάζεται εἰς τὴν πρεσβυτέραν καὶ εἰς τὰ ἀνήλικα καὶ ἄγαμα τέκνα τοῦ ἐφημερίου. Εἰς ἀνήλικα, ἔστω καὶ ἀνάπηρα, μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐφη-

μερίου δὲν χορηγῆται σύνταξις. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον οἷς ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. — **Αἶδες.** Ἀνδρέαν Ἀρκουδέαν, Τραχήλα, Καλαμῶν. Ὡς καὶ εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου» οἷς εἶχομεν γράψαι, τὸ δάνειον ἐξωφλήθη ὀλοσχερῶς. Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου διεπιστώθη ὅτι ἔχετε καταβάλαι ἐπὶ πλὴν δραχμᾶς 200, τὰς ὁποίας τὸ τοπικὸν Τ.Α.Κ.Ε. τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γυθίου ἔλαβεν ἐντολὴν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4610/23 Ἰουλίου 1956 ἐγγράφου τοῦ κεντρικοῦ Τ.Α.Κ.Ε. νὰ οἷς ἐπιστρέψῃ. Ἀπευθύνθητε εἰς τὸ τοπικὸν Τ.Α.Κ.Ε. τῆς Ἱ. Μητροπόλεως σας. Γενικὴν ἐξωφλητικὴν ἀπόδειξιν δὲν ἀποστέλλει τὸ Τ.Α.Κ.Ε. — **Αἶδες.** Δαμασκηνὸν Κουβέλην, Χρυσόον, Παρνασσίδος. Ἐνεγράφητε εἰς ἀμφοτέρω τὰ περιοδικά. — **Κύριον Δημήτριον Ἰατροῦ, Σύμην, Δωδεκανήσου.** Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο. — **Αἶδες.** Συνέσιον Μίχον, Ἱ. Μητροπολίτιν Φωκίδος, Ἀμφισσῶν. Τὸ φύλλον θὰ ἀποστέλλεται εἰς τὴν νεάν σας διεύθυνσιν. Παρακαλοῦμεν γράψατέ μας τὴν διεύθυνσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐλαμβάνετε προηγούμενος τὸ φύλλον. — **Αἶδες.** Γεράσιμον Δρουγγάτην, Μάρκασιν, Κορινθίας. Εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ὄφειλετε δραχμᾶς 4.601. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀντιπροσωπεύει τὰ ἀσφάλιστα τῶν ἐτῶν 1938-1945, ὡς καὶ ἄλλας ὑποχρεώσεις σας πρὸς τὸ ἐν λόγῳ Ταμιεῖον, ἧτοι κράτησιν ἐπὶ τοῦ ἐπιδόματος πολυτοῦς ὑπηρεσίας κ.λ.π. Τὴν ὀφειλὴν σας δύνασθε νὰ ἐξωφλήσῃτε καὶ διὰ μηνιαίων δόσεων. — **Αἶδες.** Ἀθανάσιον Ρισβᾶν, Χαλίκιον, Θέρμου, Αἰτωλοακαρνανίας. Σᾶς ἀπνητήσαμεν δι' ἐπιστολῆς. Ὅπως βλέπετε, ζήτημα πρὸς τὸ παρὸν δὲν ὑφίσταται. — **Αἶδες.** Ἀθανάσιον Δίχρην, Βαρδικουδί, Ἐλασσῶνος. Ἐπιταγὴ σας ἐλήφθη. Ζητηθέντα βιβλία ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. — **Κύριον Κώσταν Λασσιθιωτάκη, Νομομηχανικὸν Χανίων.** Ζητηθὲν τεῦχος «Ἐθολογίας» ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. — **Αἶδες.** Ἀγαθὰγγελλον Θεωμαδάκην, Χρυσοπηγὴν, Χανίων. Ἐὰν ἡ τέλεισις ἱεροπραξιῶν γίνεται ἄνευ ἀδείας τοῦ οἴκελου ἐφημερίου, ἀσφαλῶς ὑπάρχει ἀταξία. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ ἐνδεικνυομένη καὶ ἐμπρέπουσα ἐνέργεια εἶναι ἡ προσφυγὴ εἰς τὸν οἴκετον ἱεράρχην, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μόνος ἀρμόδιος διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος. — **Αἶδες.** Βασίλειον Δάϊον, Δοτικὸν Γρεβενῶν. Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο. — **Αἶδες.** Δ. Μοῦδίνην, Ἱ. Ναὸν Εἰσοδίων Θεοτόκου Ἄνω Βόλου. Διεύθυνσίς σας διωρθώθη. — **Αἶδες.** Δημήτριον Σιποτικιώτην, Ἀδάμ, Χαλκιδικῆς. Παρακαλοῦμεν γράψατέ μας ἐγκρινῶς περὶ τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον οἷς ἀπασχολεῖ. Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν περὶ τίνος εὐχῆς πρόκειται. — **Αἶδες.** Φώτιον Ταγκαλάκην, Παναγίαν Ἀλεξιώτισσαν, Πάτρας. Ἐνεγράφητε εἰς ἀμφοτέρω τὰ περιοδικά. — **Αἶδες.** Ἀθανάσιον Δίχρην, Βαρδικαύσσην Ἐλασσῶνος. Ζητηθέντες τόμοι «Ἐφημερίου» καὶ «Πεντήκοντα δύο ὀμίλια» Σεβ. Μητρο-

ΙΕΡΟΡΡΑΠΤΡΙΑ

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΔΟΣ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ 16 — ΠΑΓΚΡΑΤΙ

ΤΗΛ. 74-230

Ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἱερατικὰ εἶδη ἧτοι: Ράσα, Ἄντερια, Καλυμμαύχια, Ἱερά Ἀμφια. Ἔργασία ἀρίστη καὶ με τιμὰς λογικὰς.

πολίτου Πέλλης κ. Διονυσίου ἀποστάλησαν ταχυδρομικῶς. Ἐπιταγὴ ἐλήφθη. — **Αἶδες. Κωνσταντῖνον Καρακάσην, Στριγανιά, Θέρμου.** Ζητηθεὶς τόμος τοῦ «Ἐφημερίου» ἐστάλη ταχυδρομικῶς. Εἰς τὸ περιοδικὸν ὄφειλετε δι' ἄξιαν τοῦ τόμου καὶ δι' ἔξοδα ταχυδρομῆσεως δραχμὰς 13. Παρακαλοῦμεν διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς σχετικῆς ἐπιταγῆς ἐπ' ὄνοματι τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». — **Αἶδες. Κ. Σαγανῶν, Κςχρινιάν, Αἰτωλοακαρνανίας.** Ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Ταχυδρομικῶς σᾶς ἀποστάλη τὸ ζητούμενον βιβλίον. — **Αἶδες. Κωνσταντῖνον Χαραλαμπίδην, Ραχώνη Κουφαλίων, Πέλλης.** Ἐπιταγὴ σας ἐλήφθη. Σᾶς ἀπεστειλάμεν ταχυδρομικῶς τὰ τεύχη «Βιοὶ τῶν Ἁγίων» τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου - Ἰουνίου, ὡς καὶ τὸν χάρτην τῆς Παλαιστίνης. — **Αἶδες. Γερασ Ἀνδρικόπουλον, Δερβένι, Κορινθίας.** Ἐπιταγὴ σας ἐλήφθη. Τὸ ζητούμενον βιβλίον ἀποστάλη ταχυδρομικῶς. — **Ἰερ. Μητρόπολιν Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας.** Ἐλάβομεν τὸ ἐπ' ἀριθ. 593/12-9-56 ἔγγραφόν σας καὶ ἐνγράψαμεν εἰς τὸ συνδρομητολόγιον ἡμῶν τὸν ὄσ. Θεόκλητον Παπαζαφείρη. — **Ἰερ. Μητρόπολιν Αἰτωλοακαρνανίας.** Ἐλάβομεν τὰ ἐπ' ἀρ. 1448, 1449, 1450, 1452 καὶ 1483 ὑμέτερα ἔγγραφα καὶ ἐπεφέραμεν εἰς τὸ συνδρομητολόγιον ἡμῶν τὰς δεούσας μεταβολάς. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν τακτικὴν ἐνημέρωσίν μας. — **Αἶδες. Γεώργιον Βλαχάκην, ἐφημέριον τοῦ Ἱ. Ν. Ἁγίου Δημητρίου Φιλαδελφίου Σωροῦ Θεσσαλονίκης** ἀνεγνώσαμεν μετὰ προσοχῆς τὰς ἐρωτήσεις ὑμῶν. Ἐλπίζομεν ὅτι εἰς μερικὰς ἐξ αὐτῶν θὰ δοθῇ ἀπάντησις προσεχῶς εἰς εἰδικὴν στήλην τοῦ «Ἐφημερίου». — **Αἶδες. Ἰωάννην Μάλανον, Ἐφημέριον Γουριᾶς Μεσολογγίου** εἰς προσεχῆ τεύχη τοῦ «Ἐφημερίου» θὰ δοθῇ ἀπάντησις εἰς μερικὰς ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις σας.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ε. Θ., Οἱ ἱερεῖς καὶ ἡ ἐκπαίδευσις. — † **Μητροπολίτου πρώην Νευροκοπίου Γεωργίου, Ἱεροτελεστικά, Τυπικά, Σχόλια.** — **Βασ. Ἡλιάδη, Ἡ παιδεία καὶ ὁ κληρὸς.** — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, δ. Θ., Διονύσιος ὁ Ἀρσोπαλίτης.** — Ἡ διακόσμησις τοῦ ναοῦ: Τὰ λουλούδια (κατὰ τὸν πρωτοπρ. Κωνστ. Καλλίνικον). — **Φώτου Γιοφύλλη, Ὁ ἀσκητὴς Ἡσαΐας.** — Δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται ὁ ἁμαρτωλὸς (ἀπὸ τὰς διηγῆσεις τοῦ ἁγ. Ἀμφιλοχίου). — **Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδρᾶ, Κηρύγματα εἰς Εὐαγγέλια ἑορτῶν καὶ Κυριακῶν.** — **Εἰδήσεις τοῦ Τ. Α. Κ. Ε.** — Ἄλληλογραφία.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος» ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
 Ὅδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐπεύθυννος Τυπ/φείου : Τ. Ρούτσης, Κουκουλάρη 9, Ν. Χαλκηδόν.